

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra romanistiky

Komentovaný překlad divadelní hry Jaime Saloma
Historias íntimas del Paraíso

Annotated Translation of Jaime Salom's Play
Historias íntimas del Paraíso

Diplomová práce

Studentka: Hedvika Fabiánová

Vedoucí práce: doc. Jiří Chalupa, Dr.

Studijní obor: Španělská filologie – francouzská filologie

Studijní rok: 2007/2008

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a všechny podklady, ze kterých jsem čerpala, jsem řádně uvedla do seznamu použité literatury.

V Olomouci dne

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi pomáhali řešit problémy, na které jsem při překladu narazila. Mé poděkování patří především doc. Jiřímu Chalupovi, Dr. za odborné vedení a cenné rady, kterými mi pomohl zkvalitnit tuto práci.

OBSAH

1. ÚVOD	5
2. JAIME SALOM	8
3. PŘEKLAD	11
4. KOMENTÁŘ K PŘEKLADU	78
5. ZÁVĚR	89
6. RESÚMEN	90
7. ANOTACE	91
8. BIBLIOGRAFIE	92
9. PŘÍLOHY – volně přiložený originál	

1. ÚVOD

Předmětem této diplomové práce je komentovaný překlad divadelní hry Jaime Saloma *Historias íntimas del Paraíso*. Tato hra byla poprvé uvedena 6. října 1978 v divadle *Marquina* v Madridu.¹

Jedním z důvodů, pro které jsem zvolila právě tohoto autora je ten, že ačkoli je Jaime Salom jedním z nejhranějších současných španělských dramatiků, a to jak ve Španělsku, tak i v zahraničí, pro české publikum je tvůrcem naprosto neznámým. Do češtiny nebylo totiž doposud žádné jeho dílo přeloženo.

Jiná situace je v sousedním Slovensku, kde televizní diváci mohli shlédnout inscenaci divadelních her *Los culpables* (Viníci) a *Una hora sin televisión* (Hodina bez televize). Do slovenštiny byla přeložena necelá desítka Salomových divadelních her, m.j. *El señor de las patrañas* (Král' komédie), *Casi una diosa* (Takmer bohyňa), *El otro William* (Ten druhý William), *Una hoguera al amanecer* (Plamene na úsvite) a *La trama* (Takmer dokonalá pasca).²

V roce 1995 Jaime Salom Slovensko dokonce osobně navštívil. Během čtyřdenní návštěvy shlédl ve Zvolenu premiéru své divadelní hry *El señor de las patrañas* a v Bratislavě uskutečnil přednášku o novátorských tendencích v divadelní tvorbě.³

Salomova hra *Intimní příběhy z Ráje* mě oslovila především svým tématem. Pro většinu čtenářů či diváků přináší zcela nový pohled na stvoření člověka a jeho pobyt v Ráji, než jaký jim byl doposud předkládán. K jejich překvapení se v prvním dějství po boku Adama neobjevuje Eva, ale Lilith. Bylo by ovšem mylné považovat ji za výplod autorovy fantazie. V prologu ke hře píše Victorie Sau, profesorka psychologie na Univerzitě v Barceloně následující: „*Všichni víme, že svaté knihy – a*

¹ IZQUIERDO GÓMEZ, J. *Confirmación y éxito de un dramaturgo: Jaime Salom*. Granada: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Granada. Campus Universitario de Cartuja, 1997, s. 256

² http://www.portalatino.com/autores/jaimesalom/prensa_eslovaquia.htm [cit. 20. října 2007]

³ http://mesto.sk/prispevky_velke/zvolen/spanielskydramatik799602120.phtml [cit. 20. června 2007]

*Bible je jednou z nich – jsou výsledkem vyškrtání řady textů, které nevyhovovaly jejich konečné filozofii. Tyto texty přežívají v podobě apokryfů, legend, vyprávění, folklóru atd. Tak v Genezi, ačkoli obsahuje dvě verze stvoření ženy – jednu, která byla stvořena ve stejném okamžiku jako muž, a druhou, v níž je stvořena z jednoho z jeho žeber – se nemluví o Lilith.*⁴ V této předmluvě se dále dočteme, že podle jedné z verzí stvoření člověka byla první Adamovou družkou Lilith. Po krátkém soužití jej ale opustila, protože chtěla požívat stejného postavení jako její muž, s čímž on nesouhlasil. Adam si pak postěžoval Bohu, že mu Lilith utekla, a ten mu stvořil novou ženu.⁵

Intimní příběhy z Ráje jsou nepochybně hrou profeministickou. Existence nezávislé ženy, která byla stvořena ve stejnou chvíli jako Adam a tím postavena na jeho roveň, vyvrací teorii o mužské nadřazenosti, kterou nám po staletí vštěpuje židovsko-křesťanská tradice. Lilith však není pouze bojovnicí za ženská práva, ale i obecně za lidská práva. Jako jediná je schopna vzdorovat zákazům a příkazům, které považuje za nesmyslné. A právě díky tomu je jako jediná z obyvatelů Ráje schopna žít plnohodnotný život.

Salom se v předmluvě k *Intimním příběhům z Ráje* vyjadřuje o této hře jako o frašce, o humorné hře, která má sice diváka pobavit, ale zároveň má pomoci nalézt kořeny zla a ukázat, jak jsou směšné a nespravedlivé.⁶ Hodně v ní pracuje s humorem a nadsázkou; často se v ní setkáváme s anachronismy: Stvořitel na začátku hry opouští scénu ve vrtulníku, Adam a Lilith nosí džíny, na kancelářském stole v Ráji nechybí telefon, na nakousnutém jablku jsou otisky od rtěnky...

⁴ SALOM, J. *Casi una diosa; Historias íntimas del Paraíso*. Madrid: Fundamentos, 1993, s. 71: „De todos es sabido que los libros santos –y la Biblia es uno de ellos– son el resultado de la expurgación de una serie de textos que no convenía a la filosofía finalista de aquéllos y que quedan fuera de los mismos en calidad de apócrifos, leyendas, relato, folclore, etc. Así que en el Génesis, a pesar de que contiene dos versiones de la creación de la mujer –una simultánea de la del hombre y otra en la que es extraída de uno de sus huesos– nada se dice de Lilith.“

⁵ Ibid., s. 71-75

⁶ Ibid., s. 79

Za povšimnutí stojí i jazyk, který Salom používá. Postavy jeho hry mluví hovorově, což by samo o sobě nebylo tak zvláštní, kdyby se nejednalo o biblické postavy. Zvlášť z úst Anděla zní některé výroky překvapivě. Tyto přestupky proti konvencím samozřejmě nezůstaly bez povšimnutí. Španělská kritika vyčítala autorovi nedůstatek úcty, který postavy projevují vůči Bohu; uváděla např. Anglii jako zemi, kde není možné neuctivě oslovovat Boha na divadelní scéně.⁷

Výjimečnost této hry spočívá především v tom, že přišla s tématem na svou dobu nezvyklým. Je třeba si uvědomit, že byla napsána a uvedena již před 30 lety, v roce 1978, pouhé tři roky po smrti Franka. Španělsko 70. let bylo teprve na počátku přechodu k demokracii a značně se lišilo od toho dnešního. Katolická církev byla velice vlivnou institucí a málokdo si dovolil zpochybnit základ jejího učení – Bibli. Pro zemi byl také typický silný machismus, který tato hra neustále zesměšňuje.

⁷ IZQUIERDO GÓMEZ, J. *Conformación...*, s. 260

2. JAIME SALOM

Jaime Salom se narodil v roce 1925 v Barceloně v lékařské rodině. Zájem o divadlo se u něj projevil již na střední škole. Mezi jeho nejoblíbenější dramatiky patřili Ramón María del Valle-Inclán, Jacinto Benavente, Enrique Jardiel Poncela, Federico García Lorca, Joaquín Calvo Sotelo a další. V této době také působil ve školním divadelním souboru jako herec a tvůrce drobných her.⁸

V letech 1945 až 1949, kdy studoval na lékařské fakultě, se nadále věnoval divadelní tvorbě; jeho hry byly uváděny na menších scénách. Po ukončení studia začal pracovat jako oční lékař. Medicína se tak spolu s divadlem stala jeho celoživotním posláním.⁹

Za jeho první opravdovou divadelní hru je považováno drama z roku 1955 – *El Mensaje* (Vzkaz), pojednávající o návratu španělských vojáků, kteří po 2. světové válce strávili několik let v sovětských koncentračních táborech. Od této chvíle až do současnosti napsal přes čtyři desítky her. Některé z nich se staly předlohou pro filmová nebo televizní zpracování – např. *Los Culpables* (Viníci), *La Playa Vacía* (Prázdná pláž) nebo *La Casa de las Chivas* (Dům poběhlic).¹⁰ Získal řadu divadelních ocenění, m.j. Premio Nacional de Literatura (Národní cena za literaturu), třikrát byl oceněn Španělskou královskou akademií.¹¹

Pokud jde o žánr jeho her, Salom je tvůrce komedií a dramát. Pro jeho komedie je typické, že nejsou samoúčelné. Jejich cílem je víc, než jen diváka pobavit. Často odkrývají stinné stránky lidské duše nebo různé společenské problémy – jako např. v *Intimních příbězích z Ráje*. Jak říká sám Salom, jeho

⁸ IZQUIERDO GÓMEZ, J. *Obra teatral de Jaime Salom*. Granada: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Granada. Campus Universitario de Cartuja, 1993, s. 13

⁹ *Ibid.*, s. 14

¹⁰ <http://www.portalatino.com/platino/website/ew/funcional/libros.jsp?fvuid=1266126050250&secid=1687735442880&ptitle=Cine%20y%20TV> [cit. 20. října 2007]

¹¹ <http://www.portalatino.com/platino/website/ew/funcional/guiones.jsp?fvuid=1266126050250&secid=1687735442900&ptitle=Premios> [cit. 20. října 2007]

divadlo je skromným protestem proti svodům, kterým podléhá současná společnost, když zapomíná na opravdové lidské a morální hodnoty.¹²

Ve svých hrách zpracovává Salom rozličná témata. Tak např. *El Corto vuelo del gallo* (Krátký let kohouta) z roku 1980 pojednává o soukromém životě bývalého vůdce Španělska Francisca Franka. Politická témata zpracovávají dramata *Tiempo de espadas* (Čas mečů) z roku 1972, za které získal Premio de la Crítica de Madrid (Cena Madridské kritiky) a *Nueve brindis por un rey* (Nový přípitek na krále) z roku 1974.

Veliký úspěch měla komedie z roku 1968 *La Casa de las chivas*, jejíž děj se odehrává během španělské občanské války. Tato hra se dočkala 5000 představení a Salom za ni sklídl Cenu Madridské kritiky a Cenu Španělské královské akademie – Premio Álvarez Quintero.

S postavami ze španělských dějin se setkáváme ve hrách *El Señor de las patrañas* (1990) a *Una hoguera al amanecer* (1990). V první hře se setkáváme s postavou básníka a dramatika Juana de Timonedy, který žil v 16. století ve Valencii, autorem sbírky novel, které vydal v roce 1567 pod názvem *El patrañuelo*. Salomovi zde nešlo pouze o to přiblížit divákovi tuto zajímavou postavu, ale i ukázat boj tohoto intelektuála proti dvorským intrikám. Ve hře *Una hoguera al amanecer* se na scéně objevuje známý zastánce práv indiánů – Bartolomé de las Casas.

Hra *Casi una diosa* (Téměř bohyně) z roku 1993 nám přibližuje manželku francouzského surrealistického básníka Paula Eluarda a později i Salvatora Dalího Eleny Diakonovou, známou spíše pod jménem Gala; komedie z roku 2001 *Las señoritas de Aviñón* (Avignonské slečny) zase život kubistického malíře Pabla Picassa.

¹² http://www.portalatino.com/autores/jaimesalom/prensa_francia.htm [cit. 20. října 2007]

Častým tématem Salomových her jsou samozřejmě i mezilidské vztahy: ve hře *Una hora sin televisión* (Hodina bez televize – 1987) se setkáváme s problematikou manželského soužití; v komedii *Mariposas negras* (Černí motýli) z roku 1994 přichází tento autor s homosexuální tematikou; hra *La piel de limón* (Citrónová kůže - 1976) je obhajobou rozvodu a odsouzením společnosti, která brání lidskému štěstí. Za tuto hru získal cenu Španělské královské akademie – Premio Espinosa y Cortina.

Salom je také tvůrcem dramát s kriminální zápletkou *Culpables* (Viníci) z roku 1960 a *Noche de los cien pájaros* (Noc sta ptáků) z roku 1972, které se dočkaly filmového zpracování.

3. PŘEKLAD

INTIMNÍ PŘÍBĚHY Z RÁJE

Všem Lilith,
které brání
důstojnost žen
v naší nespravedlivé
společnosti.

J.

CITACE

„I stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu Božímu stvořil jej, muže a ženu stvořil je.“

*Genesis I*¹³

„Protož uvedl Hospodin Bůh tvrdý sen na Adama, i usnul; a vyňal jedno z žeber jeho, a to místo vyplnil tělem. A z toho žebra, kteréž vyňal z Adama, vzdělal Hospodin Bůh ženu, a přivedl ji k Adamovi.“

*Genesis II*¹⁴

¹³ *BIBLE SVATÁ aneb Všecka Svatá Písma Starého i Nového Zákona* (Podle posledního vydání kralického z roku 1613). Česká biblická společnost, 1991, s. 6

¹⁴ *Ibid.*, s. 6

„Adam a Lilith spolu nikdy nenalezli klid; když se s ní chtěl vyspat, zlobila se kvůli poloze vleže, kterou po ní vyžadoval: „Proč musím být já dole?“ říkala mu. „Také jsem stvořená z hlíny, takže jsme si rovni.“ A protože se Adam pokoušel přinutit ji silou, Lilith jednou v záchvatu hněvu pronesla kouzelné slovo Boží, vznesla se a opustila ho.“

Numeri Rabba (13.století)

„Je tomu už dávno, v roce 1683, C. Vitringa zjistil přítomnost dvojího příběhu stvoření člověka v počátečních kapitolách Genesis. Zjistil, že první a druhá kapitola nabízejí překvapující nesrovnalosti. V první kapitole je Pán představován jako stvořitel všech živých tvorů zemských i vodních, všech pozemských zvířat. Poté poslední, šestý den, stvořil člověka. Muž a žena byli stvořeni ve stejnou chvíli. („Muže a ženu stvořil je.“) Ale když přejdeme k druhé kapitole, je nám nabídnut zcela jiný obraz; na rozdíl od prvního příběhu a v protikladu k němu se dozvídáme, že Bůh stvořil nejprve muže, potom podřadná zvířata a úplně nakonec ženu, kterou stvořil z Adamova žebra.

Jestliže v jedné kapitole Bůh stvořil lidský pár a v druhé byla žena stvořena z Adamova žebra, náš dávný předek byl zřejmě vdovec nebo rozvedený, když před něj Bůh předvedl Evu.

Některé hebrejské legendy nám říkají, že před Evou existovala v Adamově životě jiná žena. Jmenovala se Lilith. Předpokládá se, že Lilith byla první Adamova družka, stvořená z hlíny zároveň s ním. První Adamova žena strávila po jeho boku jen krátkou dobu a pak jej opustila, protože chtěla požívat naprosté rovnosti se svým manželem.“

Theodor Reik, *Stvoření ženy*

OSOBY

ANDĚL

ADAM

LILITH

EVA

JEDINÉ JEVIŠTĚ: Nesourodý a zarostlý kout Ráje. Vzadu pod jedním stromem stojí kancelářský stůl s knihami a papíry.

PRVNÍ JEDNÁNÍ

(ANDĚL, velmi konvenčně oblečen do černého saka a pruhovaných černošedých kalhot, vypadá jako ředitel hotelu. Loučí se s někým, kdo právě nastoupil do helikoptéry, která jako by vzlétala z hlediště.)

ANDĚL: - Sbohem. Přeji vám šťastnou cestu. Moc se vám to podařilo. Je to hotové mistrovské dílo. Blahopřeju!

(Hluk motoru je čím dál tím silnější, což jej nutí křičet a gestikulovat.)

Mistrovské dílo! Že je to mistrovské dílo! To nejlepší, co jste až doposud stvořil. Opravdu, to nejlepší. Říkám, že je to to nejlépejší! A díky, tisíce díky za důvěru, kterou jste mi projevil, když jste mě pověřil touto funkcí. Děkuji! Ne, nic, jen že vám moc děkuju! A hezký víkend, Pane. Zasloužíte si pořádný odpočinek. Hezký víkend!! Sbohem, sbohem!!!

(Fouká silný vítr, hluk motoru se ztrácí ve vzduchu. ANDĚL stále mává na rozloučenou. Náhle je ticho. Stojí tam sám a zoufalý.)

A co teď? Ono je to pohodlné... Pořád jenom budovat a tvořit. Všude tu byly hromady hlíny... Dobrá. Všechno zůstalo čist'ouneké a hezky upravené, neříkám, že ne, ale kdo se bude starat o chod a údržbu? Není složité věci vyrobit, ale pak tu zůstanou... Kdo se postará o to, aby fungovaly? Kdo je bude udržovat v chodu? Kdo je opraví, až se pokazí? A zatímco On bude tam nahoře tak božsky odpočívat, já tady dole nebudu vědět, kam dřív skočit. Protože kdoví, jak tenhle vynález funguje. A když už jsme u toho..., vlastně ani nevím, jak se ty věci jmenují. *(Nasazuje si brýle, tváří se, jako by měl unavený zrak, a bere jednu z knih.)* Tak se podíváme, jak se to tu jmenuje...: „rádio“, „radnice“, „ráj...“. To je ono. Takže jsem Vrchní správce Ráje. Bude to zábavnější, než být v Centrálním úřadu pro statistiku a účetnictví... Tam jsem zažil pěknou nudu... Kvůli tomu jsem zažádal o toto místo, ale... Hej, ty... Jak se jmenuješ? No, ty! Sakra. *(Znovu listuje v knize, stále s brýlemi.)* „Čepice“, „čekárna“, „činžák“... To jsou jména! To je něco na mě, ty technické výrazy... Á, tady to máme: „Člověk“. To nesmím zapomenout. „Člověk“. Hej, ty, člověče, pojď sem.

ADAM: - *(Přichází. Má na sobě pouze vybledlé džíny a triko.)* To voláte na mě?

ANDĚL: - A na koho asi, když tu nikdo jiný není.

ADAM: - Já jen, že jste mě tak divně nazval.

ANDĚL: - Člověk. Nazval jsem tě člověkem. Schválně, jestli si to zapamatuješ. Je třeba, aby ses seznámil s názvoslovím.

ADAM: - Ano, pane.

ANDĚL: - Nejsem Pán. Říkej mi Anděli.

ADAM: - Anděli, dobrá.

ANDĚL: - Ve skutečnosti jsem Archanděl, ale jestli tu máme být sami dva, bude lepší, když vynecháš titul.

ADAM: - A co po mně chcete, pane Anděli?

ANDĚL: - Jen klid, nemusíš hned všechno vědět...

(Odmlka. ADAM jej pozoruje s naprostým klidem.)

ANDĚL: - *(Neklidný.)* Ty asi nevíš, jak to tady funguje, že?

ADAM: - Právě jsem dorazil.

ANDĚL: - Jo... Jasně...

ADAM: - Myslel jsem, že mě budete podrobněji informovat vy...

ANDĚL: - Zajisté. K tomu tady jsem.

ADAM: - Tak to je dobře. To jsem rád. Protože já nemám o ničem ani páru... *(Další odmlka.)* Jak se jmenuje tady to?

ANDĚL: - Co?

ADAM: - Tady ty dlouhé rourky se zeleným zadečkem.

ANDĚL: - No... *(Podrážděně.)* Prosím tě, nemůžeš se učit všechno najednou. Hezky jedno po druhém. Nebud' netrpělivý. A navíc, co tě má co zajímat jakási rourka se zadečkem?

ADAM: - Vlastně..., jen abych to věděl. Ze zvědavosti.

ANDĚL: - Tak počkej... *(Znovu listuje knihou.)*

ADAM: - Zaujalo mě to. Protože je to takové...

ANDĚL: - *(Hledá jak šílenec.)* Takové jaké?

ADAM: - Takové vzdušné, nestálé...

ANDĚL: - O čem to mluvíš?

ADAM: - O tom zadečku.

ANDĚL: - Zase ten zpropadený zadeček? Máš utkvělé představy. Dost bylo zadečku. Zakazuji ti se znovu o něm bavit. Je to jasné?

ADAM: - Jasně, pane Anděli.

ANDĚL: - *(Nakonec nachází, co hledal.)* Strom. Tak ta blbost se jmenuje strom. Rozumíš?

ADAM: - Jaká blbost?

ANDĚL: - Ta s tím zadečkem...

ADAM: - Strom. To je hezké slovo. *(Začíná se dotýkat různých stromů.)* Ahoj, strome. Jak se máte, strome? Dobrý den, strome. Ty jsi ale krásný, strome!

ANDĚL: - Tak to by stačilo.

ADAM: - Ano, pane.

ANDĚL: - *(Ironicky.)* Hledme, jak je vycovaný.

ADAM: - Co budeme dělat teď?

ANDĚL: - Co budeš chtít. Půjdeš se projít, vrátíš se... Nevím. Co tě napadne.

ADAM: - Dobrá. *(Chvilku se prochází.)* Už mě to nebaví.

ANDĚL: - Tak se přemož. Jestli si myslíš, že jsi přišel na svět, aby ses bavil...

ADAM: - Tak proč tady jsem?

ANDĚL: - Nevím, hochu. Ještě je moc brzo na to, abychom to věděli. Uvidíme.

(Odminka.)

ADAM: - Taky jste se narodil dnes?

ANDĚL: - *(Povýšeně.)* Já? Prosím tě... Mám za sebou spoustu hodin letu, příteli...

Kdybych ti řekl, kolik století mi je...

ADAM: - Tak to jste velmi dobře zachovalý.

ANDĚL: - Nemůžu si stěžovat.

ADAM: - Opravdu, nehádal bych vám víc než dvě nebo tři hodiny.

ANDĚL: - To je od tebe moc milé.

ADAM: - Žijete tu odjakživa?

ANDĚL: - Ale kdepak! Právě mě přeložili. Předtím jsem byl v Centrální kanceláři pro statistiku a účetnictví. Sekce Nebeských těles. Oddělení Oběžnic.

ADAM: - To musí být moc hezké místo.

ANDĚL: - No, řeknu ti...

ADAM: - Se spoustou stromů...

ANDĚL: - Abych ti pravdu řekl, nebyl tam ani jediný.

ADAM: - To je škoda. Protože jsou nádherné. Jak se pořád máš, strome? Jé, ty jsi ale maličký stromeček, miláčku.

ANDĚL: - Trávil jsem celá staletí nad čísly.

ADAM: - Proč?

ANDĚL: - Vlastně ani moc nevím. Každý tam dělá svou práci a neptá se proč. Počítali jsme pomocí logaritmů eliptické dráhy a rychlosti ve světelných letech...

ADAM: - K čemu?

ANDĚL: - Abychom je zaznamenávali. Pak jsme ta data posílali na Ředitelství a tím to pro nás haslo.

ADAM: - A co tam s nimi dělali?

ANDĚL: - Co já vím? Tak to prostě bylo a teď je to pryč. Podívej se, už mám dost těch tvých otázek. Nejsem ani rebel ani remcal, rozumíš? A jestli nechceš, abychom měli problémy, bude lepší, když zmlkneš a budeš poslouchat bez dotazů. Kdybych ti měl vyprávět, co se stalo některým kolegům, kteří chtěli všechno vědět a začali tam nahoře něco jako stávkou, tak by ses nestačil divit. Takže buď zticha a obraťme list.

ADAM: - Asi to nebylo moc zábavné...

ANDĚL: - Byla to šílená nuda...

ADAM: - Ty asi nevíš, jak to tady chodí, když jsi právě dorazil...

ANDĚL: - Co si to dovoluješ, drzoune? Víím všechno, co je třeba. Všechno. Nebo si snad myslíš, že jsem to místo dostal ze známosti? Jen se do toho musím dostat...

ADAM: - *(Po další odmlce.)* Pořád se nudím.

ANDĚL: - Tak se běž zase trochu projít.

ADAM: - Už jsem se prošel..., ale pořád se nudím. Proč se nejdete projít se mnou, abychom zjistili, jestli to ve dvou není zábavnější?

ANDĚL: - Mám spoustu práce. Ale dobrá, abych ti udělal radost... *(Oba se procházejí.)* Tak co?

ADAM: - *(Skleslý.)* Ujde to...

ANDĚL: - Ty jsi ale netrpělivý... Jestli se nezměníš, tak nevím, jak to s tou věčností budeš zvládat.

(Je slyšet nějaký řev.)

ADAM: - Uf, co to je?

ANDĚL: - Jsem to ale hlava dřává! Úplně jsem na to zapomněl.

ADAM: - Na co?

ANDĚL: - Zavřel jsem je do ohrady, aby mě nezašpinili. Pojd' se podívat. *(Oddělá několik větví a ukazuje mu něco v dálce.)*

ADAM: - No teda! To jsou ale zvláštní stromy.

ANDĚL: - To jsou zvířata, hlupáku.

ADAM: - A dokonce se hýbají.

ANDĚL: - To je právě to nejhorší. Chodí si sem a tam, dělají všude nepořádek a všechno ničí. Oběžnice aspoň nikdy nevybočí ze své oběžné dráhy. Zatímco tito si dělají, co se jim zlíbí. Ostatně jako ty... To se teda mám na co těšit.

ADAM: - A každé je jiné. Podívej se na toho hezounkého s těma ušima. A tamten velký s tím dlouhým nosem a tamhleten vypošťáčkovaný... Jak se jmenují?

ANDĚL: - Každé se jmenuje jinak. Je to moc složité. Jako bych neměl nic jiného na práci, než se učit jejich jména nazpaměť! Vezmi si tu knihu a zjisti si to sám, když tě to baví. *(Ke zvířatům.)* Už jdu, už jdu. Už buďte zticha. A buďte chvílku v klidu. To je za trest!

ADAM: - Půjčte mi brýle, bez nich neumím číst...

ANDĚL: - Ne že mi je rozbiješ! *(Podává mu je.)* Všechno tu zaneřádí. Tu práci mi byl čert dlužen!

(ANDĚL odchází ze scény. ADAM si sedá na zem, nasazuje si brýle a čte.)

ADAM: - Dva Tygři... Dva Zajíci... Dvě Žirafy. Dva Dinosauři. Dva... *(Přejíždí zrakem stránky.)* Vždycky jsou dva. *(Podívá se sám na sebe, jediného a vykřikne.)* Anděli! Anděli!!

ANDĚL: - *(Přibíhá zadýchaný.)* Co se děje?

ADAM: - Nic. Jen jsem se vás chtěl na něco zeptat.

ANDĚL: - To jsem se ale lekl. Tady je to jeden šok za druhým. Kdybys věděl, co tam dole ta zvířecí tlupa dělá... Pojd' se podívat. Vidiš to? Vylézají jeden na druhého.

ADAM: - To jsou ale hlupáci! Proč to dělají?

ANDĚL: - Kdoví... Možná, že se do sebe zamotali.

ADAM: - Nebo proto, aby ten nahoře byl výš a měl lepší výhled.

ANDĚL: - Bylo by pro ně daleko pohodlnější vylézt na ohradu... Snažil jsem se těm chudáčkům pomoci slézt, ale nedovedeš si představit, jak se rozzuřili. Šel z nich strach.

ADAM: - To teda nechápu... Protože pokud jde o místo, je ho tu dost pro všechny.

ANDĚL: - Podívej se, právě slezli. Nadobro. To jsou ale nápady! Jen jestli se jim nestalo nic vážného...

ADAM: - Vypadá to, že ne. Spíš bych řekl, že jsou naprosto spokojení.

ANDĚL: - To je mi ale záhada. Vůbec tomu nerozumím.

ADAM: - Ani já ne... (*Změna tónu.*) Pane Anděli, chtěl bych se vás zeptat... Jen ze zvědavosti. Není to nic důležitého. Věci, které člověku přijdou na mysl... No prostě úplná pitomost...

ANDĚL: - No, jestli je to pitomost, tak to promiň, ale mám spoustu práce...

ADAM: - Počkejte... Trošku mi to dělá starosti... Díval jsem se do té vaší knihy... a pak do ohrady... a uvědomil jsem si, že všechna ta zvířata jsou po dvou.

ANDĚL: - Taky sis toho všiml, že? I mě ten detail velmi zaujal. Proč dva od každého druhu? Vždyť jeden by měl stačit.

ADAM: - Myslím, že to bude kvůli větší jistotě... Když se jeden pokazí, zbude tu ještě ten druhý.

ANDĚL: - To mi přijde jako dobré vysvětlení.

ADAM: - Poslyšte a co já...? Proč mě stvořili jediného? Možná by to bylo zábavnější, kdybych měl společnost.

ANDĚL: - Ta moje tě tak nudí? To ti tedy pěkně děkuju.

ADAM: - Ne, pane Anděli. Jste velice milý a moc sympatický... Ale pochopte to, bylo by to něco jiného.

ANDĚL: - A proč by to s tebou udělali jinak? Takový nesmysl. Vždyť jsi taky dvakrát.

ADAM: - Chceš říct, že...?

ANDĚL: - Přesně to, že je ještě jeden stejný jako ty.

ADAM: - (*Šťastný*) Opravdu? A kde je?

ANDĚL: - V tuto chvíli si moc dobře nevzpomínám..., ale určitě na to přijdu. Pán vás stvořil oba najednou. Viděl jsem to. Ze stejné hlíny. Dvě koule bláta a během chvilinky - jak je tak zručný, vytáhl hlavičku, pak nohy, ruce... a bylo to. Pak vás zabalil do nějakého igelitu a nechal vás vysušit na slunci. Toho druhého jsem ještě nerozbalil. Ještě je zapečetěný. Bude někde tady. Kam jsem ho jen k čertu dal?

ADAM: - Zkuste si vzpomenout, buďte tak hodný.

ANDĚL: - Nedorážej na mě, jsi strašně nervózní.

ADAM: - (*Vybuchne.*) Není možné, abyste zapomněl tak důležitou věc! Jste úplně neschopný.

ANDĚL: - Tak to je vrchol. Kdo si myslíš, že jsi?

ADAM: - Předpokládám, že pán tady všeho.

ANDĚL: - Tak to prr, žádný pán. Jsi tu jen v pronájmu...

ADAM: - To vyjde nastejno.

ANDĚL: - Jak - to vyjde nastejno? Drzoune!

ADAM: - A vy jste pouze mým Správcem, tak buďte tak laskavý a chovejte se ke mně uctivěji.

ANDĚL: - (*Rudý vztekem.*) Viděl už někdo tak drzého chlapa...?! Děkuj za to, že jsem Anděl, protože kdyby ne... Ale dávej si na mě pozor. I když na to nevypadám, dovedu se pěkně naštvat. (*Změna tónu.*) Mám toho strašně moc, nemůžu myslet na všechno... Nechej mě přemýšlet...

ADAM: - A jaký je?

ANDĚL: - Jako ty, už jsem ti to řekl. Úplně stejný. Jako by ti z oka vypadl... Už to mám! Už vím, kam jsem ho dal.

ADAM: - Kam? Jsem strašně zvědavý!

ANDĚL: - Tady za to křoví. Pomoz mi oddělat ty větve.

ADAM: - Už se nemůžu dočkat!

ANDĚL: - Pozor. Všechno tu polámeš. Nechej to na mě. Ty jsi ale nešika.

(Oddělá několik větví. Zabalená do velké celofánové koule jako velikánské průsvitné velikonoční vejce tam sedí ŽENA. Usmívá se a je nehybná jako krásná socha. Je oblečená jako ADAM.)

ADAM: - *(Čím dál tím vzrušenější.)* Podívejte se na něj, podívejte se na něj, podívejte se na něj...

ANDĚL: - Ano, chlapče, vidím ho. Pomoz mi.

(Přemístí ji doprostřed scény.)

ADAM: - To je ale překrásná věc. Bože můj, to je nádhera, to je zázrak.

ANDĚL: - Uklidni se.

ADAM: - A nic mu nechybí. Očička, ouška, prstíky...

ANDĚL: - Prosím tě, nebuď trapný.

ADAM: - Poslyšte, není jako já. Jsou mezi námi rozdíly. Je to něco jiného.

ANDĚL: - Myslíš?

ADAM: - Podívejte se pořádně. Tak třeba vlasy. Má je dlouhé, a já krátké.

ANDĚL: - To je pravda.

ADAM: - A ty boule, co má vepředu. Sáhnete si na mě, sáhnete si na mě. Jsem plochý. Úplně plochý.

ANDĚL: - Máš pravdu. To je zvláštní.

ADAM: - Strašně se mi líbí. Hrozně se mi líbíš, krasavče překrásný, nádherný, zázračný!

ANDĚL: - Tak dost. Nebo se rozzlobím. Je to obyčejný tvor. Trochu novější model, trochu modernější tvar, nic víc. Patří kupříkladu do daleko nižší kategorie než cherubíni nebo archandělé.

ADAM: - Promiňte, nechtěl jsem vás urazit.

ANDĚL: - Ještě existují třídy, hrome.

ADAM: - Co vám mám říct? Omlouvám se, nechtěl jsem nikoho srovnávat, ani jsem se nechtěl někoho dotknout. Asi nemám žádný vkus... Ale tato záhada mě strašně láká, je jako bonbón...

ANDĚL: - Hm.

ADAM: - Rozbalíte mi ho?

ANDĚL: - A co když nás začne otravovat nebo co když bude chtít na tebe vylézt jako tamti?

ADAM: - Klid, já to vydržím. Ale chci ho. Dělejte, buďte tak hodný, chci to... Moc se mi líbí. Chci to, chci to!

ANDĚL: - Dobrá tedy, ty jeden... Ale pak mi nevykládej, že za to můžu já.

ADAM: - Ano, ano, ano, ano.

(Nadšeně pobíhá dokola a přitom tleská. ANDĚL otevírá vejce z celofánu. ŽENA se okamžitě začne s naprostou přirozeností hýbat.)

ŽENA: - Dobrý den. Děkuji vám mnohokrát, že jste mě odtamtud vytáhl. Vevnitř je šílené horko, když je tam člověk zavřený. Je příjemné, když si jeden může čas od času protáhnout nohy. *(K ANDĚLOVI)* Ty jsi Anděl, že ano? *(Podává mu ruku.)* Těší mě, že tě poznávám. A ty jsi Adam, že jo? *(Políbí ho na tvář.)* Moc mě těší. Jsem tvá žena.

ADAM: - Moje co?

ŽENA: - Nebo ty můj muž, jak chceš. Tato situace je v každém případě směšná. Takové manželství, dané příkazem, aniž bychom se vůbec znali... To mně přijde neseriózní.

ADAM: - Ale... ty jsi muž jako já?

ŽENA: - *(Směje se.)* Ale můj milý, mám snad mužskou tvář? Naopak. Jsem žena. Nebo paní či dáma, jak chceš ty. A jsem na to pyšná!

ADAM: - A jak se jmenuješ?

ŽENA: - Jak se budu jmenovat? Lilith.

ADAM A ANDĚL: - Lilith?

LILITH: - Lilith, ano, čemu se divíte? To jsou ale nádherné květiny a jak hezky voní. Zbožňuji jaro. Jsem romantička, to nemohu popřít. (*Zdobí si vlasy květinami.*) Jak mi sluší?

ADAM: - Ale...

LILITH: - Je to radost vidět ty stromy tak rozkvetlé. Třešně, kaštiny, mandloně...

ADAM: - A jak víš, co to je za stromy?

LILITH: - Je to jednoduché. Protože jedny dávají třešně, ty druhé kaštiny a ty další mandle.

ADAM: - Ty už jsi tady někdy byla?

LILITH: - Co to je za otázku? Jako bys nevěděl, že jsem byla právě stvořena. Zrovna jako ty. Ve stejném okamžiku a ze stejné hlíny. Jsme dvojčata. No a to je mimochodem další věc, která se týká našeho manželství. Ne že bych byla malicherná... Ale svatba mezi sourozenci, dětmi stejného Otce... Snad je to jen jedno z nejabsurdnějších tabu. No Bůhví, jak to vlastně je.

ANDĚL: - Kdo ti to všechno řekl?

LILITH: - Mně? Vždyť jsem se odtamtud ani nehla. Ale pozoruji a přemýšlím. A navíc – jsem žena.

ANDĚL: - Co to s tím má co společného?

LILITH: - My ženy víme spoustu věcí. A co nevíme, to si domyslíme. Mimochodem, Anděli, drahoušku, kde bych mohla najít Pána?

ANDĚL: - K čemu?

LILITH: - Ráda bych mu řekla pár věcí.

ANDĚL: - To není možné. Právě odpočívá. Víš, kolik úsilí ho stálo stvořit všechny tyto divy? Nikdo ho nesmí rušit. Od toho jsem tady já. Co chceš?

LILITH: - Prozatím Knihu přání a stížností.

ANDĚL: - Zbláznila ses? Na co ty si chceš stěžovat?

LILITH: - Mám takhle dlouhý seznam věcí. Na začátek – provdali mě, aniž by se se mnou poradili... Vezmeš si tohoto a basta. Zeptal se mě snad někdo, Lilith, miláčku, jak by sis představovala, aby tvůj manžel vypadal? Měl by být vysoký, malý, tlustý, hubený, plešatý, vlasatý, černý nebo bílý? Co kdyby se

mi býval líbil například nějaký rudokožec? To je k vzteku – mám se smířit s tím, co na mne vyšlo. (K ADAMOVI.) Promiň, Adame, to není nic osobního.

ADAM: - Takže se ti nelíbím?

LILITH: - To s tím nemá nic společného. Tebe neštve, že za tebe rozhodují na celý život, aniž by se s tebou alespoň poradili? Mě tedy ano. Lilith? Tak si vezmi Lilith, protože já to tak chci.

ANDĚL: - To snad není pravda. Já se z toho zblázním. Jak by si mohl vybrat jinou ženu, když tu žádná jiná není? A ty jiného muže, když on je jediný?

LILITH: - Jsme snad řemeslné výrobky, ne? Tak alespoň mohli být tak ohleduplní a zajímat se o to, čemu dáváme přednost.

ANDĚL: - Co si to dovoluješ?

LILITH: - Předpokládám, že když ty ses ženil...

ANDĚL: - (*Rudý zlostí.*) Nikdy jsem se neženil. Jsem anděl! Vystačím si sám až dost.

LILITH: - Promiň, nechtěla jsem tě urazit.

ANDĚL: - Jsem velice pyšný na to, jaký jsem.

LILITH: - Jistě, jsi překrásný anděl, ale... neunavuje tě to? Pořád sám?

ANDĚL: - Nikdy. Mám andělskou povahu a božsky si to užívám.

LILITH: - Poslyš, když už se o tom bavíme... Co mi můžeš říct o přirození?

ANDĚL a ADAM: - O čem?

LILITH: - Vy ani nevíte, co to je!?

ADAM: - Vůbec netušíme.

LILITH: - Takže, podívej se, abys to pochopil, přirození je to..., co se nachází pod poklopcem. Nikdy jsi nepocítil zvědavost si ho rozepnout?

ADAM: - A... to se rozepíná a zapíná?

LILITH: - Ano, můj milý, to se rozepíná a zapíná... Záleží na okolnostech. (*Postaví se zády k publiku.*) Vidiš? Takhle... (*Rozepíná a zapíná si zip.*)

ADAM: - (*Dupe jako šílený.*) Bože můj, co jsem to viděl!?

ANDĚL: - Nic zvláštního.

ADAM: - Ty jsi úplně blázen.

ANDĚL: - Jsem zcela normální.

LILITH: - (*K ADAMOVI.*) Bud' tak hodný a podívej se teď na sebe.

ADAM: - Já? To se neodvážím.

LILITH: - Nepokouše tě to. Dělej.

ADAM: - (*S velkým strachem a velice stydlivě, zády ke všem.*) Probůh, co to tam je!
Kolik věcí a jedna ošklivější než druhá! Spletl se, Anděli. Pán už je asi přepracovaný. Došlo tu k chybě...

ANDĚL: - Nebude to tak horké.

ADAM: - Kdybys viděl, co mi tam všechno visí. To je ostuda!

LILITH: - To je přirozené, Adame. Jsou mezi námi rozdíly.

ADAM: - To jsou ale nápady!

LILITH: - No jasně. Jestli se nepletu, tak z toho budou časem pěkné problémy.

ANDĚL: - Nechápu proč.

LILITH: - Adame, zeptal se tě někdo čistě náhodou, jaké pohlaví bys chtěl?

ADAM: - Mě ne.

LILITH: - Mě tedy taky ne. Netvrdím, že to, které na mě vyšlo, se mi nelíbí, ale myslím si, že někdo by si ho přál změnit. Jak vidíš, neporadili se s námi ani o tom nejzákladnějším. To je vrchol.

ANDĚL: - (*Unavený.*) Už dost. To už přesahuje všechny meze! Od této chvíle ať si každý hledí svého a smíří se s tím, co má.

LILITH: - To je diktatura!

ANDĚL: - Nevím, co je to diktatura, ale asi to bude něco takového. (*Pauza.*)

ADAM: - A tobě... nic nevisí?

ANDĚL: - Mám spoustu věcí, na které musím myslet, než abych se zabýval takovou hloupostí.

ADAM: - A nechtěl bys to zjistit?

ANDĚL: - Ne!

ADAM: - Dělá mi to starosti. To, co mám já, nemůže být normální. Moc by tě obtěžovalo se na sebe podívat?

ANDĚL: - Pod podmínkou, že už jednou provždy skončíte s tím prokletým tématem.

Platí?

ADAM: - Platí.

(ANDĚL se obrátí zády k publiku a rozepne si poklopec.)

ANDĚL: - Viděls?

ADAM: - Viděl.

ANDĚL: - Tak to bychom měli.

ADAM: - Ale když tam nic nebylo!

LILITH: - Jasně, vždyť je to anděl.

ANDĚL: - Jsem šťastný, že tam nic nebylo. Šťastný a nadšený! Navíc, jestli chcete slyšet můj názor, připadá mi to elegantnější. Dobrá, stačilo, ne?

ADAM: - Stačilo.

ANDĚL: - Skvělé.

(ADAM se směje.)

Čemu se teď zase směješ?

ADAM: - Ničemu. Přišlo mi to legrační, promiňte... Myslel jsem na to, že jsme tři a v tomto detailu... jsme zcela rozdílní. *(Směje se.)*

ANDĚL: - Já se opravdu rozzlobím. Nemáte se snad o čem jiném bavit? Pán stvořil vysokánské hory, tisíce kilometrů lesů, milióny druhů všech tříd, sních, sopky..., ale o všech těchto zázracích se vůbec nemluví. Jediné, co vás zajímá, je jedna bezvýznamná věčička, takto malá, o které v kancelářích tam nahoře, kde to mají všechno propočítané a vše předvídají, jsem ani jednou nic neslyšel po celá ta století, co jsem tam pracoval. Zklamali jste mě, ignoranti!

LILITH: - To nám ale poslali pěkného učitele. Hotový expert!

ANDĚL: - Co tím chceš říct?

LILITH: - Že, ačkoliv se to nezdá, skoro se stydím to přiznat, jsem... panna. A tady ten taky nevypadá, že by o tom něco věděl.

ADAM: - Já? O čem?

LILITH: - Jestliže jsi ani neslyšel mluvit o... To jsem pak zvědavá, jakou budeme mít sexuální výchovu. To bude hrůza!

ANDĚL: - Mám na starosti naléhavější záležitosti. Navíc tu mám nějaké osvětové příručky. *(Jde pro ně ke stolu.)* Toto je Rajská zahrada, nejnovější dílo Nejvyššího Stvořitele. Jeden z jeho nejzdařilejších výtvorů, a to v rekordním čase šesti dní. Jak je známo, Stvořitel je tvůrcem známých mistrovských děl jako jsou Slunce, Měsíc a Mléčná dráha.

ADAM: - *(Pobíhá kolem LILITH.)* Je krásná, krásná, krásná, krásná!

ANDĚL: - Co to s ním je?

LILITH: - Asi se mu líbím.

ADAM: - Strašně moc.

ANDĚL: - *(Ničemu nerozumí.)* Jak se to chováš? To jsou ale hloupé řeči. Jestli se až tak nudíte, tak ty se půjdeš projít na tu stranu a ty na opačnou. A bude klid.

ADAM: - Já a nudit se? Kdepak!

LILITH: - Ani já se nenudím.

ANDĚL: - Před chvílí jsi mi říkal, že...

ADAM: - Naopak. Úplně si to tu užívám.

LILITH: - Je tu dobře, že?

ADAM: - Skvěle.

ANDĚL: - *(Nervózně.)* Jasně, že je tady dobře, vždyť je to Ráj. *(Pokračuje ve čtení brožurky.)* To dole, po čem šlapete, je země. Nahoře je nebe, vědci taky nazýváno nebesa...

LILITH: - Poslyš, to mám ale najednou hlad. *(K ADAMOVI.)* Ty ne?

ADAM: - Nevím, co to je.

LILITH: - Chuť jíst. Mňam, mňam... *(Bere si jablko.)* Můžu si vzít nějaké ovoce?

ANDĚL: - Můžete užívat všeho. Ale proč ho ničit, když je tak hezké?

LILITH: - *(Kousne si do něj.)* Je vynikající. *(K ADAMOVI.)* Chceš si kousnout?

ADAM: - (*Nedůvěřivý.*) A co s tím mám pak dělat?

LILITH: - No spolkneš to. Takhle. Mmmm... Zkus.

ADAM: - (*Kousne si.*) Nic víc?

LILITH: - Teď to pokousej. Tak co?

ADAM: - (*Ostentativně ho vyplivne.*) Fuj, to je ale hnusné. Je to studené a kyselé. Vůbec mi to nechutná. Mám z toho husí kůži.

LILITH: - Nejsi tak trochu přecitlivělý? Je vynikající. (*K ANDĚLOVI.*) Jak se tady ten zázrak jmenuje?

ANDĚL: - Já to vím, vím to, už jsem to měl na jazyku, ale teď si zrovna... (*Bere jednu knihu.*) „Jeřabina“, „Jahoda“... Jablko! Tohle...

LILITH: - Takže mně strašně chutnají jablka. (*K ANDĚLOVI.*) Chceš zkusit?

ANDĚL: - Já tady ty nesmysly nepotřebuju. Nejím ani nepiju. Jsem nejčistší duch, na to nezapomeň. Jablko... Co mi to slovo připomíná?

LILITH: - Podáš mi další?

(*ANDĚL jí ho podává.*)

ADAM: - (*Jí mrkev, kterou si vytrhl.*) Tohle je dobré, vidíš?

ANDĚL: - Jsem to ale hlava dřevá! Už si vzpomínám. Dokonce je to i v brožurce. Lilith, je mi to líto, ale nesmíš jíst jablka.

LILITH: - Proč?

ANDĚL: - Nevím, ale nesmí se to. Je to přísně zakázáno. Podle všeho to je prokletý strom. Strom dobra a zla.

LILITH: - Zla? Ale nestvořil ho snad Pán jako všechno ostatní? To sis určitě zase něco popletl.

ANDĚL: - (*Podává jí brožurku a brýle.*) Podívej se, přečti si to sama.

LILITH: - (*Nasazuje si brýle a čte.*) „Obyvatelé budou moci využívat všech služeb a zařízení, jíst a pít, co budou chtít. Kromě jablek.“ Tomu nevěřím.

ANDĚL: - Tady to máš. Nevymýšlím si to.

LILITH: - To bude chyba tisku. No a když to tu není vysvětleno...

ANDĚL: - Ale Lilith...

LILITH: - Tak si představ, že teď mi chutnají víc než předtím. A hezky sleduj, co s tím jablkem udělám. *(Jí ho.)*

ANDĚL: - Pro všechno na světě...! Vždyť mě zničíš. Je mi to moc líto, ale budu tě muset potrestat.

LILITH: - Do toho, potrestej mě, jestli si troufáš.

ADAM: - Lilith, jez něco jiného, co ti to udělá? Tohle je vynikající.

LILITH: - Nechci.

ANDĚL: - Udělej to pro mě. Protože kdyby se to dozvěděli tam nahoře, mohli by mě zbavit funkce.

ADAM: - Rozmary ti tolerovat nebudu! *(Bere jí jablko.)*

LILITH: - *(Bere si je zpátky.)* Poslyš, co si o sobě myslíš? Chci, aby bylo jasné, že to ovoce nejím z rozmaru, ale z principu. Je to pár hodin, čím jsem byla? Ničím, prostě ničím. Najednou si Pán umane, že mě stvoří, a tady jsem. Samozřejmě aniž by se se mnou poradil. Dobrá, jsem Lilith, první žena na zemi. S mým pohlavím, mým manželem a vším ostatním... Naprosto chaoticky, jak to zrovna vyšlo. Pak mě dají jako nějakou velkou věc do tady toho eldoráda, které se jmenuje Ráj, abych si to tu skvěle užívala. Ale hned na mě jdou s tím: tohle jíst můžeš, tamto ne, tudy můžeš, tamtudy ne... Můžeš mi říct, co za špatný vtip je život?

ANDĚL: - Vždycky budou zákazy a příkazy.

LILITH: - Proč? Jen chci být svou vlastní paní a taky paní všeho, co jsem dostala. Nemyslím si, že toho žádám příliš.

ANDĚL: - Víš co jsi, Lilith? Nevděčnice.

LILITH: - Ne, Anděli, nejsem. Myslím, že se mi bude velice líbit žít a dýchat tento vzduch, který je tak čistý, a vidět obzor a slyšet ptáky... a to nahoře... Jak se to jmenuje?

ANDĚL: - Nebe.

LILITH: - Přesně to. A taky to dole, zemi. Myslím, že budu ze všeho nadšená..., ale taky musím být nadšená z Lilith. Kdybych nebyla, tak bys mě opravdu mohl

nazývat nevděčnicí vůči Boží štědrosti. *(Změna tónu.)* A teď, s vaším dovolením, se půjdu podívat k jezeru. *(K ANDĚLOVI.)* Máš sůl do koupele?

ANDĚL: - Obávám se, že ještě nebyla vynalezena.

LILITH: - To je v pořádku. Obejdu se bez ní.

ADAM: - Dej si pozor, ať se neutopíš. Je tam spousta vody.

LILITH: - Taky jsem samozřejmě nadšená z Adama. Netvrdím, že je hezký, ale ujde. *(Odchází ze scény.)*

ADAM: - *(Velice vzrušený.)* Slyšel jsi? Líbím se jí, líbím se jí... *(Líbá ho na obě tváře.)* Anděli, já tě mám tak rád! *(Utíká za LILITH. Mizí ze scény.)*

ANDĚL: - *(Utírá si tváře.)* Uf! Ten je teda pěkně trhlý. A ta druhá taky. To je páreček! Anděli, jestli Pán Bůh nepomůže, tak tě vidím zpátky u statistiky a účetnictví.

ŠERO. HUDBA

II

(Začne se rozsvěcovat, je noc. LILITH jí jablko a s velkým zaujetím čte knihy, při světle svíčky. S brýlemi, jako vždy, když někdo čte. Po chvilce vstoupí ADAM.)

ADAM: - Ještě studuješ?

LILITH: - Co se dá dělat? Chudák Anděl je moc hodný, ale nic nám nevysvětlí. Mimochodem, kde teď je?

ADAM: - Bojuje se zvířaty. Snaží se je udržet v zástupu a chce, aby chodila, kam chce on, jako by to byly oběžnice z jeho kanceláře. Přinesl jsem ti květiny.

LILITH: - Děkuju. Já jsem ti utrhla tady tu mrkev.

ADAM: - Je nádherná. *(O knihách.)* Zjistila jsi něco?

LILITH: - Uf, spoustu věcí. Teď chápu, proč je Bůh tak slavný. Je to talent! Všechno do sebe zapadá. Je to prostě borec!

ADAM: - Ty jsi ale intelektuálka!

LILITH: - Jestli tu máme žít celý život, tak se chci dozvědět co nejvíc. Tebe to nezajímá?

ADAM: - Mě to čtení strašně unavuje.

LILITH: - Víš, ten vynález mužů a žen může skvěle fungovat. Ale pokud by si jeden z těch dvou chtěl vždycky prosadit svou, mohlo by se to v mžiku pokazit.

ADAM: - Aha.

LILITH: - A to by byla škoda, protože bychom na to všichni doplatili. Bůh našťestí vymyslel ten zázrak, který se jmenuje láska.

ADAM: - To je ale hezké slovo. „Dobrou noc, lásko.“ „Nechceš se se mnou vykoupat, lásko?“ „Nemáš hlad, lásko?“ A co to znamená?

LILITH: - Bylo by to dlouhé vysvětlování: odevzdat se, přijímat, dávat, respektovat... Rozumíš?

ADAM: - Moc ne.

LILITH: - Muž miluje ženu a žena muže. Ačkoli v tomto nemám moc jasno. Existují i výjimky.

ADAM: - A jak se ta láska pozná?

LILITH: - Podle všeho se zamilovaní drží za ruku, vzdychají, dívají se jeden druhému do očí za svitu měsíce a dělají jiné složitější věci, o kterých ti ještě řeknu.

ADAM: - (*Bere ji za ruku.*) Poslyš, víš, že dívat se ti do očí za svitu měsíce ve mně probouzí takový hloupý pocit?

LILITH: - Ano, Adame, vyvolává to takový hloupý pocit.

ADAM: - Ach!

LILITH: - Ach!

ADAM: - (*Přerušuje situaci, plný euforie.*) Je to skvěle vymyšleno! To se musí nechat, že to s tou láskou má Pán skvěle vymyšleno.

LILITH: - Snad si to mezi sebou nepokazíme.

ADAM: - Mimochodem, co ty další věci?

LILITH: - Věděla jsem, že se na to dříve nebo později zeptáš, šibale.

ADAM: - Musí to být skvělé.

LILITH: - Ano, je to skvělé.

ADAM: - V tuto chvíli u sebe zaznamenávám velice zvláštní pohyby.

LILITH: - Já taky... Tedy něco obdobného.

ADAM: - Podařilo se ti zjistit, jak to všechno do sebe zapadá?

LILITH: - Dokonce jsem si udělala pár poznámek, abychom to nezapomněli.

ADAM: - Co se člověk v těch knihách nedozví!

LILITH: - Adame, polib mě.

ADAM: - Líbat... Další krásné slovo.

(LILITH ho líbá.)

LILITH: - První polibek světa. Není to dojemné?

ADAM: - *(Opakovaně ji líbá jako blázen.)* Druhý, třetí, čtvrtý, pátý polibek světa!

LILITH: - Jsme ten nejšťastnější pár na světě, protože nikoho nenapodobujeme.

Všetchno vynalézáme: polibek, lásku...

ADAM: - Koupání, pohyby... Jsem šťastný, šťastný!

LILITH: - A budeme poprvé souložit.

ADAM: - Budeme co?

LILITH: - To...

ADAM: - Jasně... To...

LILITH: - Poslyš, jestli se ti nechce...

ADAM: - Jasně, že se mi chce. To bych řekl, ale... Půjčíš mi své poznámky?

LILITH: - A brýle, abys na to lépe viděl.

(Dívá se do nich.)

ADAM: - To je hrůza!

LILITH: - Na první pohled je to šokující..., ale za chvíli si na tu myšlenku zvykneš.

ADAM: - To je tedy nápad, chraň Bůh! To by mě ani ve snu nenapadlo. (*Postupně je čím dál tím nadšenější.*) Je to fascinující, vzrušující, kolosální! Dělej, krásko. Lehni si. Jdu na věc.

LILITH: - Jak – lehni si?

ADAM: - Rozepni si kalhoty a zůstaň klidně ležet na zemi. Uvidíme, jestli se mi to podaří napoprvé.

LILITH: - A ty si lehneš kam?

ADAM: - No samozřejmě nahoru, na tebe.

LILITH: - A já budu dole?

ADAM: - Přirozeně.

LILITH: - Poslyš, žádné přirozeně. Existuje spousta způsobů.

ADAM: - To nechej na mně, jsem chlap.

LILITH: - Co to s tím má co společného? Z jakého důvodu bych měla já nést tvou váhu?

ADAM: - Jeden z nás dvou musí být nahoře.

LILITH: - A proč ty?

ADAM: - A proč ne? Poslyš, nehádejme se. Jestliže dvě věci leží na sobě, jedna z nich musí být dole. Logicky.

LILITH: - Takže?

ADAM: - Takže buď zticha a dělej, co ti přikazuju.

LILITH: - Chachachá, chachachachá.

ADAM: - Prosím?

LILITH: - Nebo jestli chceš: Pfffffff.

ADAM: - Řekni mi to česky, já nemluvím cizími jazyky.

LILITH: - Takže, pokud jde o lásku, nejsou ani generálové ani vojáci. Oba dva máme stejnou hodnost. Jsme stejní...

ADAM: - Poslouchej, neštví mě. Ty a já nikdy nebudeme stejní. Já jsem silnější a vyšší než ty.

LILITH: - Hm, to pokud jde o velikost... Ale já jsem vzdělanější.

ADAM: - Já víc vážím.

LILITH: - Já jsem půvabnější.

ADAM: - Jsem víc chlap.

LILITH: - A já víc ženská.

ADAM: - Budu hrát fotbal, až se vynalezne balón.

LILITH: - Já budu přiřívat knoflíky, až se vynalezne nit.

ADAM: - S tebou se nedá diskutovat.

LILITH: - Nebud' jak malý. Nechejme toho soupeření a bud'me šťastní.

ADAM: - *(Reaguje po krátké pauze.)* Myslíš si, že jsi moc chytrá, že? Že stačí pár slovíček, jeden úsměv a všechno bude po tvém...

LILITH: - Ale Adame...

ADAM: - Se mnou ses ale přepočítala, drahá. Ze mě blázna dělat nebudeš.

LILITH: - Ale vždyť je to napsané v knihách...

ADAM: - Mám těch tvých proklatých knih až po krk. Přečetla sis pár knížek, špatně jsi je strávila a už si o sobě myslíš, že jsi skoro královna vesmíru.

LILITH: - Ale vždyť to ty...

ADAM: - To skončilo, Lilith. Teď uvidíš, co udělám s těmi tvými knihami. Okamžitě mi je dones. Všechny!

LILITH: - Nejsem tvá služka.

ADAM: - Dobrá. Půjdu pro ně sám. A dobře se dívej, co udělám se vším tím levným brakem.

LILITH: - Co s nimi chceš dělat?

ADAM: - Roztrhat je na takhle malé kousky.

LILITH: - Neblázni! Vždyť je napsal Pán. Anděli! Anděli!

ADAM: - *(S knihou v ruce.)* „Plánování lidského páru“. Dívej se, jak mi záleží na plánování. S párem mi můžete... *(Trhá ji.)*

LILITH: - Ne, probůh, ne! Anděli! Anděli!

(Přibíhá ANDĚL.)

ANDĚL: - Co se děje?

LILITH: - Podívej.

ADAM: - „Praktický průvodce spravedlností mezi pohlavími“. Sleduj, jak skončí tady ten praktický průvodce. *(Taky ho trhá.)*

ANDĚL: - Co to děláš? Zbláznil ses?

ADAM: - „Žena“, „Ženská práva“, „Rovnoprávnost mezi mužem a ženou“. *(Trhá je.)*

ANDĚL: - Copak jsi ztratil rozum? *(Silou mu brání v ničení knih.)* Už dost! Já ho zabiju! Já ho zabiju! Jen zneužívá toho, že nemám povolení k likvidaci, ale hned teď jdu telefonovat, aby mi poslali dva speciální agenty.

ADAM: - A teď brýle. Kde jsou ty proklaté brýle?

ANDĚL: - *(Bere je a brání ze všech sil.)* Ne! Brýle ne!

LILITH: - Adame, už s tím konečně přestaň. Chováš se jako malý kluk.

ADAM: - Já a malý kluk? Ani jím nejsem a ani jsem jím nikdy nebyl, abys věděla. A až budu potřebovat knihy o ženě, sexu a ostatních pitomostech, napíšu je sám.

ANDĚL: Ach Bože, co mám teď udělat, aby to všechno znovu fungovalo? Přijdu o svou funkci. Pošlou mě za trest do Hvězdné politiky, Církevních záležitostí nebo kdoví kam...

LILITH: - *(K ADAMOVI.)* Tak co? Spokojený? Kolik blbostí nadělají muži, aby vypadali jak chlapi.

ADAM: - Zmlkni. Už jsi to spískala dost.

LILITH: - Já?

ADAM: - Tím svým rebelským a domýšlivým chováním.

LILITH: - Ty jsi ale nespravedlivý!

ADAM: - A přitom jak by pro tebe bylo snadné se mnou ve všem souhlasit. A pohodlné, za to ti ručím. Nosil bych ti jídlo, ani bys nemusela vyjít z domu, dával bych ti přednost ve dveřích, psal bych pro tebe verše... Uctíval bych tě jako bohyni.

LILITH: - Děkuji mnohokrát. Ale dávám tisíckrát přednost rovnosti před uctíváním.

ANDĚL: - Ó Bože. *(Snaží se dát dohromady útržky knih.)*

LILITH: - Ani jedna nezůstala celá. *(Směje se.)* Ty jsi ale nervák!

ADAM: - *(Taky se směje.)* Mám pocit, že jsem se trochu rozčílil...

LILITH: - Ale hlupáčku... Proč jste vy muži takoví hlupáčci?

ADAM: - Ty jsi ale paličatá... Proč vy ženy jste tak paličaté? *(Zírá na ni.)*

LILITH: - Nedívej se tak na mě. Musím vypadat hrozně.

ADAM: - Ale ne. Moc ti to sluší, opravdu.

LILITH: - Nevěřím.

(Berou se za ruku.)

ADAM: - Když už se o tom všem bavíme, jak bylo to slovo? Soulo... co?

LILITH: - Souložit. Mimochodem, snad jsi neroztrhal i mé poznámky?

ADAM: - Schoval jsem si je do kapsy... Kdyby náhodou...

LILITH: - Víš, jak se toto jmenuje? Usmiřování.

ADAM: - Další krásné slovo. Usmiřování.

(Pomalou odcházejí a drží se v pase.)

ANDĚL: - Kam jdou? Jestli je nechám samotné, tak se zabijí. *(Jde za nimi.)* To jsou mi ale věci! Před chvilkou se hádali jako pes s kočkou a teď se milují. A na kolik způsobů a s jakou vynalézavostí... Lidi nikdo nepochopí... Dobrá, tím líp. Poslyšte, to už přeháníte. To už je příliš! Ach, Bože, to jsou ale lidi!

PŘÍTMÍ. HUDBA

III

(Po pár dnech. Je den. ADAM je v koutě, zamyšlený, vyrábí si z rákosu pomocí nože flétnu. Vstupuje ANDĚL, zdraví neviditelná zvířata, která procházejí kolem.)

ANDĚL: - Dobrý den, paní slepice, jak se daří vejcím? Navštívím vás, až dojde k té velké události. Dobrý den, pane berane, jak prožívá paní ovce svůj stav? Tak hodně štěstí. Ať vrhne ty nejkrásnější ovečky z celé zahrady. Zdravím, paní moucho, tak kdy to čekáte? Už toužím po tom vidět poletovat celé hejno mušek... To je ale krásný den!

ADAM: - Jsem rád, že tě vidím tak spokojeného.

ANDĚL: - Funguje to, příteli. Jsem si jistý, že tam nahoře budou s mou prací spokojení. Snad i povýším.

ADAM: - Blahopřeju.

ANDĚL: - Na začátku, když jsi v úřadu nový, ti všechno připadá složité... Ale stroj se dal do pohybu. Začíná to vřít. Stromy jsou v rozpuku, zvířata se množí, rostliny kvetou... Jsem si jistý, že až se Pán vrátí, bude s výsledky velice spokojen.

ADAM: - Skvělé.

ANDĚL: - Vypadáš, jakoby ti uletěly včely.

ADAM: - Ale ne, kdepak...

ANDĚL: - A Lilith, kde se toulá?

ADAM: - Tam někde, s koňmi. Je z nich celá vedle.

ANDĚL: - Zase jste se pohádali?

ADAM: - Ále...

ANDĚL: - Adame, nechci se ti plést do života, ale myslím si, že by ses měl víc snažit. Lilith je osobnost.

ADAM: - Nevidíš, že vždycky chce, aby bylo po jejím?

ANDĚL: - A co ty?

ADAM: - Jeden z nás dvou musí poroučet.

ANDĚL: - Proč?

ADAM: - Protože na tomto světě vždycky někdo poroučí. Pán nám jde příkladem.

On poroučí a všechno funguje.

ANDĚL: - Ale ty nejsi Pán.

ADAM: - Jsem si jistý, že On chce, aby to tak bylo.

ANDĚL: - Kdybys nezničil ty knihy, tak bychom se dozvěděli, co si přeje.

ADAM: - A proč jsem je podle tebe zničil? Protože mě vytočila ta její domýšlivost.

ANDĚL: - Mám ti říct, proč jsi je zničil? Protože to, co v nich bylo napsané, se ti vůbec nelíbilo.

ADAM: - To je lež. Víím, že mám pravdu.

ANDĚL: - Jak to můžeš vědět?

ADAM: - Víím to a basta.

ANDĚL: - No jasně, ty máš patent na rozum.

ADAM: - Dej mi pokoj.

ANDĚL: - Co to vyrábíš?

ADAM: - Flétnu. Foukneš tady tou špičkou a dírkami vyjdou zvuky. Je to jako ptačí zpěv. Vyrazím jí dech. Ženy neumějí vynalézat. Nehodí se k tomu.

ANDĚL: - Mimochodem, je tu jedna věc, která mi dělá starosti... To, co tamty nahoře úplně nejvíc zajímá z toho, co se děje tady dole, jste vy dva, lidé. Je dobře, že tady všechno funguje, ale jestli nebudete fungovat vy, mohli by mi dělat problémy, chápeš? Je tam strašná závist a rivalita... Jinými slovy, moc by se mi líbilo, pro dobro všech, kdybyste už do toho praštili.

ADAM: - Tak to by se líbilo i mně.

ANDĚL: - Bylo by to jako udělat Pána dědečkem, víš? Pak by si nikdo nedovolil mít sebemenší námitku. Zatím... nic?

ADAM: - Co jako?

ANDĚL: - *(Naznačuje těhotné břicho.)* Člověče, no přece...

ADAM: - Aha, ne. Nic.

ANDĚL: - Vy dva snad spolu neto...? *(Naznačuje ukazováčky spojení.)*

ADAM: - Chceš říct, jestli ona a já...? *(Naznačuje ukazováčky spojení.)* Ano, pořád.

ANDĚL: - Tak, proč ne...? *(Naznačuje těhotné břicho.)*

ADAM: - To se zeptej jí.

ANDĚL: - Co se děje? Jí se snad nelíbí...? *(Náznak spojení.)*

ADAM: - Té? Víc než cokoli jiného. Stejně jako mně. V tomto se vždycky shodneme. Víš, je to moc zábavné cvičení. Tys to nikdy nezkusil?

ANDĚL: - Zapomínáš na to, kdo jsem?

ADAM: - Jé, promiň! Tak to tedy nevíš, o co přicházíš. *(O flétně.)* Vyzkoušíme, jak to funguje. *(Fouká a z flétny vycházejí nesmělé tóny.)* Slyšels? Složil jsem hudbu. Jsem skladatel, Anděli. Skladatel! *(Znovu hraje.)* Tak co?

ANDĚL: - *(Tleská.)* Bravo.

ADAM: - *(Zdraví jako koncertní mistr.)* Díky, díky. Uvidíme, jestli se konečně přesvědčíme o tom, kdo z nás dvou je víc.

(Je slyšet stejná hudba.)

Cože?

ANDĚL: - To bude ozvěna.

ADAM: - Jasně.

(Znovu hraje a tentokrát je ozvěna komplikovanější a harmoničtější.)

To nechápu.

(Přichází Lilith, uvedena hlukem koňských kopyt. Hraje na flétnu, jako virtuóz, poskakuje a tančí.)

LILITH: - *(Šťastná.)* Slyšels? Právě jsem složila hudbu. Jsem skladatelka. Anděli! Skladatelka!

ADAM: - Kde jsi sebrala tu flétnu?

LILITH: - Sama jsem ji vyrobila. Foukneš tady tou špičkou a dírkami vyjdou zvuky.

Ty máš taky flétnu. To je skvělé!

ADAM: - Jak tě to napadlo?

LILITH: - To já jsem tě přivedla na ten nápad. Nevzpomínáš si?

ADAM: - Lilith, dej mi svou flétnu!

LILITH: - K čemu ji chceš?

ADAM: - V tomto Ráji nestrpím víc fléten, než tu moji.

LILITH: - Nebud' hloupý. Vždyť můžeme hrát společně. To bude nádhera.

ADAM: - Jsem sólista. Kdo kdy viděl, aby ženská skládala hudbu? (*Chystá se ji vzít.*) Ať už se to neopakuje.

LILITH: - Nedělej to, Adame, nebo toho budeš litovat celý život.

ADAM: - Budu si dělat, co chci. (*Rozbije flétnu.*)

LILITH: - (*Plačtivě.*) Ne! Ne!

ADAM: - (*Hází kusy na podlahu.*) Abys už jednou provždy věděla, kdo tady poroučí.

LILITH: - Proč jsi to udělal? Zvíře! Jsi posedlý! Viděls to, Anděli?

ANDĚL: - To víš, že jsem to viděl, Lilith. Je to hotový barbar.

LILITH: - Jak jsem byla ještě před chvílkou spokojená.

ANDĚL: - (*K LILITH.*) Až přivedete na svět pár dětí, všechno se změní. Uvidíš. Nechtěla bys mít děti?

LILITH: - Samozřejmě, že chtěla.

ANDĚL: - Tak odvalu a do toho! Uvidíme, jestli se vám to konečně podaří.

LILITH: - To není tak lehké.

ADAM: - Jak to že není? Šup, šup... A už jen čekáš, co bude.

LILITH: - Mít dítě je příliš vážná věc, než aby se člověk do toho bezhlavě pustil.

ADAM: - (*K ANDĚLOVI.*) Víš, co dělá? Po milování se koupe, aby v ní nic nezůstalo.

ANDĚL: - (*K LILITH.*) Proč to děláš? Zbláznila ses?

LILITH: - Až se nám to podaří, nesmí to být proto, že jsme se tomu nemohli vyhnout, ale proto, že jsme si to oba přáli.

ADAM: - *(K ANDĚLOVI.)* Slyšíš ji?

LILITH: - Na koho jiného než na mě zbude ta horší část? Kdybys viděl, co bylo nakreslené v těch knihách.

ADAM: - Už je to tu zas?

LILITH: - Když žena čeká mladé, ztloustne, je protivná, je jí pořád špatně a vypadá hrozně.

ANDĚL: - Ale stojí to za to trápení...

LILITH: - Jasně, že stojí. Jinak bych si těžko mohla přát být nafouknutá jak balón!

ANDĚL: - Takže...

LILITH: - Ale jde o mé tělo. Jsem to já, kdo musí rozhodnout, ne jenom on. Protože tady ten... Pro něj to skončí, jen co si zapne kalhoty, zatímco já zůstanu devět měsíců s dárečkem.

ANDĚL: - Snad byste si mohli rozdělit tu práci mezi sebe... Jednou budeš mít dáreček ty, potom on...

ADAM: - Já? Ty ses zbláznil!

LILITH: - Pravda je, že bych se za nic na světě nevzdala možnosti mít děti. I když to potom vyvrcholí tou strašnou událostí, které se říká porod.

ANDĚL: - O tom bych chtěl vědět víc.

LILITH: - Raději ne, protože by se ti hrůzou postavily vlasy na hlavě. Ale až ten tvoreček bude venku, nedovolím, aby s ním udělal to, co s flétnou.

ADAM: - Připomeň jí, že jsem její manžel a že všechno, co patří jí, patří taky mně.

(K LILITH.) Flétna, děti a rodina!

LILITH: - *(Udělá na něj ošklivé gesto.)* Jdi do...

ADAM: - Já jsem semeno. Ty jsi jen květináč.

LILITH - *(K ANDĚLOVI.)* Slyšíš ho?

ANDĚL: - *(K LILITH.)* To on jen tak mluví... *(Nyní k ADAMOVI.)* Dost hloupě, samozřejmě.

LILITH: - Ale řekni mi, jak on se na té záležitosti podílí. Skočí na mě, kdy se mu zamane, šup, šup a už je v trapu! Tak to tedy ne! Je snad na mě, abych rozhodla kdy a jakým způsobem.

ANDĚL: - Ale tak se nikdy nerozmnožíte.

LILITH: - A proč by jen on měl mít patent na rozmnožování?

ADAM: - Protože já...

LILITH: - To je jak o červené punčošce... Protože muže baví půlhodinka zábavy.

ADAM: - A tebe ne?

LILITH: - Mě taky. Ale pak mě necháš s tím dárečkem a pak znovu a znovu. S lety bude náš chlapík čím dál tím silnější a já slabší. On čím dál víc plný života a já vyschlá. On kdoví kde a já se mu budu doma starat o mladé. Nechápeš, že to skončí rozchodem?

ADAM: - Radši přiznej, že mě nemáš ráda.

LILITH: - Já tě mám ráda, Adame. Moc. A budu mít ráda své děti. Ale ty mě taky musíš mít rád. Jinak by to byla pro všechny katastrofa.

ADAM: - S tebou se nedá diskutovat.

LILITH: - Než bych se měla cítit tak málo pochopená, to se raději s tebou rozejdu.

ANDĚL: - Cože?

LILITH: - Moc mě to bolí, protože ho zbožňuju, ale přestaneme být pár. Rozvedeme se.

ANDĚL: - Ale to by byla pohroma, katastrofa. Co by bylo s lidským pokolením?

ADAM: - Upozorňuji tě, že nenajdeš náhradníka. Nevidíš, že jsem jediný?

LILITH: - Taky já jsem jediná žena.

ANDĚL: - A natruc zůstaneš sama?

LILITH: - Viděl jsi, co udělal s tou flétnou. Vyřezávala jsem ji celé dopoledné.

ADAM: - Ty naděláš...

ANDĚL: - To vyřídím, než bys řekla švec. Dělej, pojd' sem. Dej mi svou flétnu. *(Dává ji LILITH.)* Na, to je pro tebe. *(K ADAMOVI.)* A teď ji odpros. No dělej, dělej.

ADAM: - *(Po chvílce váhání.)* Podívej se, Anděli, já se nepletu do tvých záležitostí, takže ty se neplet' do mých.

ANDĚL: - Ale poslouchej, ty tupče. Vše rovným dílem! To snad není tak těžké.

ADAM: - Ty jsi ubohý hlupák, který se nechá obalamutit první obyčejnou svůdnicí, kterou potká.

LILITH: - Nebudu snášet ty tvoje urážky.

ADAM: - Mě neoklameš, drahá. Ty chceš odejít a žít si po svém s koňmi, místo abyses starala o svého manžela a rodinu jako slušná žena.

LILITH: - Konec. Odcházím.

ADAM: - Souhlasím, běž. Ale domů. Potom si spolu promluvíme.

LILITH: - Ne, Adame. Nikdy se domů nevrátím.

ADAM: - Jak chceš. Pokud jde o mě...

ANDĚL: - Co je to za šílenost? Prosím tě, Adame, ovládej se...

ADAM: - Upozorňuji tě, že nejsi poslední samička na tomto místě. Jsou tu ovce, krávy i žirafy. Ne tak namyšlené a s lepší povahou, než máš ty...

ANDĚL: - Zbláznil ses? Ach Bože, se mnou to snad sekne...

LILITH: - Uvědomuješ si, co se děje, Adame? Víš, proč si mne chceš označkovat jako nějaký dobytek ze svého stáda? Protože tady *(Ukazuje svoje břicho.)* jsou všichni lidé... Tady je celá historie lidstva. A v hloubi duše mi závidíš.

ADAM: - To ty mi závidíš mé přirození, protože je daleko větší než to tvé. Jednoho dne to řekne jeden moudrý muž, uvidíš.

LILITH. – Tu ošklivou věc, která ti visí a tebe samotného vyděsila, když jsi ji viděl poprvé? Takové pitomosti nevěříš ani ty sám. Sbohem, Adame.

ADAM: - Sbohem, Lilith. Odejdi co nejdřív. Jdi k čertu. Už tě nikdy nechci vidět!

(LILITH odchází ze scény.)

ANDĚL: - Co jsi to udělal?

ADAM: - Nestarej se. Ona se vrátí.

ANDĚL: - Hlupáku. Nikdy se nevrátí. *(Pauza.)* Dobrá. Já budu muset taky odejít.

ADAM: - Ty?

ANDĚL: - Pochopíš už konečně, že jestliže se nerozmnožujete, tak to tady skončilo.

ADAM: - Odejdi, odejděte všichni. Ptáci, plazi, ryby, stromy, měsíc. Nechejte mě samotného! Jak vidím, ona jediná byla pro vás důležitá.

ANDĚL: - Ty jsi tvrdohlavý jak mezek! Nechci ani pomyslet na to, co mi řeknou nahoře, až tam přijdu... *(Pauza.)* Něco mě napadlo. Proč za ní neběžíš?

ADAM: - Co si myslíš? Že bych měl sklopit uši, aby mi celý život poroučela? To nikdy. Ale mám lepší nápad. Co kdybychom poprosili Pána, ať nám stvoří jinou ženu? Jednodušší a ne tak namyšlenou.

ANDĚL: - Na to zapomeň. Ten by zuřil.

ADAM: - A co až se dozví, že nebude žádné potomstvo...

ANDĚL: - Zmlkni, nepřipomínej mi to.

ADAM: - Mezi náma dvěma... Nemyslím si, že by to bylo tak složité. On to udělal snadno.

ANDĚL: - A jak?

ADAM: - To bys měl vědět ty. Ty jsi byl přítomen stvoření. Chci jinou ženu. Milou, poslušnou, obětavou, která bude pořád doma... Které udělám jedno dítě za druhým... A ne moc chytrou...

ANDĚL: - A jestli se to dozví?

ADAM: - Bude šťastný, až uvidí svět obydlený mužičky a ženičkami. A odměna za tvé úsilí bude ještě větší...

ANDĚL: - Toho se neodvážím.

ADAM: - Mohli bychom jí říkat Ave, to je latinsky "buď zdrav".

ANDĚL: - Nemůžeš použít slovo, které už existuje. Zatracená práce... A co kdybys to dal naopak? Eva. Ne, ne, to je nesmysl!

ADAM: - Ahoj, Evo. Běž navařit. Evo, lehni si do postele. Evo, přines mi whisky. Evo... To nezní špatně... Co? Anděli, drahoušku, udělej pro mě něco. Buď tak laskavý a stvoř mi Evu.

OPONA

DRUHÉ JEDNÁNÍ

(Na scéně se objevují ANDĚL a ADAM. ANDĚL s pytlek hlíny a kbelíkem vody.)

ADAM: - Co to prosím tě neseš?

ANDĚL: - Co asi? Hlínu z rokle. A kbelík s vodou z jezera, abych ji mohl zpracovat.

ADAM: - Snad ji nechceš taky udělat z hlíny?

ANDĚL: - A jak jinak? Tak vás stvořil Pán.

ADAM: - No moc se mu to nepovedlo. Viděls, jak to dopadlo.

ANDĚL: - Jestli ho budeš kritizovat, tak se rozčílím a budeš si muset stvořit ženu sám. Hrome! Nezdálo se mi, že by se ti až tak nelíbila. Ani chvilku jsi ji nenechal napokoji. Jen jsi ji viděl, už jsi skákal radostí.

ADAM: - Vždyť já si nestěžuju na to, jak vypadá. Naopak. Je moc pohledná, ale pokud chceme výrobek vylepšit, měli bychom použít jiný materiál.

ANDĚL: - Můžu ji stvořit jen z hlíny. A tato je ta nejkvalitnější. Z ní jsi byl stvořen i ty.

ADAM: - V tom je právě ten problém. Pokud bude stejná, tak je to v háji. Taky bude chtít být mně rovna a začne si vyskakovat.

ANDĚL: - Tak počkej, abychom si to ujasnili... Ty nechceš, aby byla Eva jako ty?

ADAM: - Víceméně ano. Ale jiná.

ANDĚL: - A jakou bys ji chtěl?

ADAM: - Takovou typickou. S dlouhými vlasy a krátkým rozumem. Chápeš?

ANDĚL: - Ne.

ADAM: - S pěkným tělem, hezkýma nohama, aby ji měla akorát a tak dál. Aby byla dobrá v posteli, postarala se o děti a uměla vařit. A aby se hodně modlila, aby byl Pán spokojený. Co víc potřebuje? Pokud bude chtít něco vědět, tak jí to

vysvětlím, a pokud bude potřebovat nějakou blbost, tak ji ode mě dostane.
Bude mít skvělý život. Nebude si moct stěžovat.

ANDĚL: - Na první pohled to nevypadá špatně... Ale nevím, možná jí to bude připadat monotónní.

ADAM: - Já už ji zabavím, neměj strach.

ANDĚL: - No, uvidíme, jak to dopadne. Kdybys tehdy aspoň nezničil ty knihy.

ADAM: - Nějaké zbyly. Podívej se, tady máš nějaké „Pojednání o chirurgii“ s překrásnými ilustracemi.

ANDĚL: - To je mi k ničemu. Bude trvat ještě staletí, než se objeví chirurgové.

ADAM: - (*O další knize.*) „Porod“. To je náhoda. Tohle je jediná věc, která mě znepokojuje. Protože pokud to bude ona, kdo bude rodit děti, tak si jednoho krásného dne začne vyskakovat jako ta druhá.

ANDĚL: - A co bys chtěl?

ADAM: - A pak začne s těmi typickými kecy... Jsem matka tvých dětí, beze mne by vyhynul rod...

ANDĚL: - A není to tak?

ADAM: - Právě proto se tomu musíme vyhnout.

ANDĚL: - A jak?

ADAM: - Tak jako já pocházím z Boha, ona musí pocházet ze mne.

ANDĚL: - Co si myslíš, ty drzoune? Že jsi Bůh?

ADAM: - Pro ni jím musím být. Jinak ten problém nevyřešíme. Musím být hlava rodiny a všeho. Šéf a pán z vůle boží. Amen.

ANDĚL: - Ale to je lež.

ADAM: - Nerozčiluj se. Uvidíš, že se o tom nikdy nedozví.

ANDĚL: - To je ale nemorální.

ADAM: - Tak chceš aby se zalidnila zem, nebo ne?

ANDĚL: - Ale...

ADAM: - Mám takový nápad. Uřízneš mi kousek mého těla. Malinký. Aby to nebolelo. Smícháš ho s hlínou a stvoříš mi po svém překrásnou ženu. A

navždy to bude tak, že byla stvořena ze mne. Pak už si může rodit tolik dětí, kolik bude chtít. Kdo bude ten první, počátek všeho? Já.

ANDĚL: - Poslyš. Teď už v tom mám jasno. Jsi drzoun.

ADAM: - A ty ten nejupejpavější Anděl.

ANDĚL: - Dobrá, tak to vyzkoušíme.

(Bere nůžky, cinká s nimi, jako by stříhal ovce, a chodí přitom kolem ADAMA.)

Tak co bychom uřízli? Musí to být něco, co ti nadbývá, co k ničemu není, co ti visí...

ADAM: - *(Zakrývá si rukama přirození.)* Ne! Tohle ne...

ANDĚL: - Tak mi řekni, co ti mám uřezat!

ADAM: - Radši něco, co mám vícekrát, aby to nebylo poznat...

ANDĚL: - Prst?

ADAM: - Ne. Jestli budu zase jednou hrát na flétnu, mohl bych ho potřebovat... Už to mám. Žebro. Mám jich spoustu. Pojd'. Sáhni si.

ANDĚL: - Ne! To se bude těžko vytahovat.

ADAM: - V té knížce o chirurgii to bude podrobně vysvětleno. Počkej, až usnu... a až budu tvrdě spát – šmik. *(Lehá si na stůl a dává si knihu na sebe, aby mohl do ní ANDĚL vidět.)* Platí?

ANDĚL: - Platí.

ADAM: - Jen jedno žebro. To nejmenší, které nadbývá. A bezbolestně, nezapomeň na to.

ANDĚL: - Pokusím se. *(Nasadí si brýle a čte.)* „Uchopte skalpel pravou rukou a levou rukou oddělte kůži od hrudní kosti.“ Ničemu nerozumím. Bože můj, to je ale galimatyáš.

(Stojí tam s nůžkami zamyšlený a zpitomělý, jako chirurg v operačním sále. Stmívá se a hlasitě hraje hudba. Po chvílce se opět rozsvítí světlo. Je

podvečer. ADAM a ANDĚL točí švihadlem, zatímco EVA skáče jako holčička. Je to překrásná panenka. Má na sobě riflovou sukni a tričko, oba oblečky lemované směšnými dívčími volánky.)

EVA: - *(Zpívá a skáče.)* „Naše kočka strakatá měla čtyři kot'ata.

Jeden mourek, druhé bílé, třetí žluté roztomilé

a to čtvrté strakaté, po mamince okaté.“

ANDĚL a ADAM: - Skvělé. Skvělé.

EVA: - *(Tleská.)* Ještě, ještě.

ANDĚL: - Evo, vždyť už celé odpoledne točíme švihadlem. Od chvíle, kdy ses narodila, nedělalš nic jiného, než že skáčeš.

EVA: - Když mě to tak baví. Ještě, prosím...

ADAM: - Poslyš, Evo, neobtěžuj Anděla. Budeme pokračovat zítra.

EVA: - Jak chceš, Adame. Víš lépe než kdokoli jiný, co je pro mě dobré.

ADAM: - Samozřejmě. Dej mi pusu.

EVA: - S velkou radostí. *(Libá mu ruku s velkým respektem.)* Nemáš žízeň? Nemám ti donést chladnou vodu z pramene nebo by sis radši dal ovoce?

ADAM: - Vodu.

EVA: - Hned to bude. *(Trochu mu čistí košili prsty.)* Měl jsi na sobě listí. Chci, abys byl pořád jako ze škatulky, upravený jako jemnostpán.

(Posílá mu pusu a odchází ze scény.)

ANDĚL: - Docela se nám povedla. Co myslíš?

ADAM: - Není špatná.

ANDĚL: - Je hezoučká, poslušná... Jak jsi ji chtěl. Doufám, že si nebudeš stěžovat.

ADAM: - Je baculatější než ta první, vyvinutější, hlavně vepředu. Možná jsi měl dát méně hlíny do směsi.

ANDĚL: - Nelíbí se ti?

ADAM: - Ale ano, samozřejmě. Čím víc, tím líp... Nemyslíš?

ANDĚL: - Hochu, to víš nejlíp ty.

ADAM: - Navíc je daleko ženštější. To se nedá srovnávat! Je jako panenka z porcelánu. Bibelot.

ANDĚL: - Nevím, co je to bibelot, ale když myslíš...

ADAM: - Je tak sladká, tak jemná, tak poslušná. A jak jsi viděl, dokonce mi dá pusku, když ji o to požádám. Víš, co je to za požitek, když tě ženská poslouchá? (*Louská prsty.*) Hele, maličká... a je to. A je doma klid.

ANDĚL: - Jasně.

ADAM: - Téhle by mohli dát do ruky všechny knihy světa. Určitě by neotevřela ani jednu. Ne jak ta druhá, která si hrála na chytrou. Intelektuálky mi lezou na nervy!

ANDĚL: - I když tahle to možná taky přehání. Už mě z toho točení švihadlem bolí ruka.

ADAM: - Lilith mě vytáčela tím, jak si myslela, že všechno ví a je něco víc. Vždycky si dělala, co chtěla, bez nejmenších ohledů. Viděls, jak to dopadlo s těmi jablky.

ANDĚL: - Ani mi to nepřipomínej.

ADAM: - (*Zuřivý.*) Jsem úplně nadšený z Evy. Je ideální, kouzelná. Jsem nadšený! Rozumíš?

ANDĚL: - Jak bych tomu nerozumněl, když to na mě křičíš?

ADAM: - Říkám ti to, jak chci!

ANDĚL: - Jsi strašně panovačný.

ADAM: - To je dobře.

ANDĚL: - No jasně.

(*Pauza.*)

ADAM: - Kde asi je?

ANDĚL: - Šla pro vodu...

ADAM: - Mluvím o Lilith.

ANDĚL: - Aha, nevím, někde bude...

ADAM: - Hlavně aby se jí nic nestalo.

ANDĚL: - Neměj strach. Ta je chytrá.

ADAM: - To je její největší chyba. Nemám rád chytré ženy. A ještě méně ty, které ze sebe dělají chytré. Nelíbí se mi, jaká je. Lilith se mi ani trošku nelíbí. Je ti to jasné?

ANDĚL: - Je mi to jasné, ano.

ADAM: - Vem si, co mi řekla... Mně, svému manželovi! To se nedá tolerovat. Jsem šťastný, že odešla. Jsem strašně šťastný!

ANDĚL: - Samozřejmě.

ADAM: - Nemysli si, že se mi po ní stýská. Bylo by to konec konců přirozené, byla to má první žena... Neříkej mi, že by nebylo přirozené, kdyby se mi po ní stýskalo.

ANDĚL: - Ne, neříkám.

ADAM: - Tak vidíš, ani trošičku. I když s tím, jak je tvrdohlavá... Myslím si, že by byla schopná vrátit se, když by to člověk čekal nejméně... Nemyslíš?

ANDĚL: - Co já vím.

ADAM: - Chtěl bys, aby se jednou vrátila?

ANDĚL: - No...

ADAM: - Jen abys ji viděl. Je na tom něco špatného někoho vidět...?

ANDĚL: - Ne, ve skutečnosti ne.

ADAM: - Ať už je Lilith jakákoli, jednu věc musím uznat, příteli. Měla zvláštní způsob milování... Strašně osobitý.

ANDĚL: - Dobrá, tak to by stačilo.

ADAM: - Ale Anděli...

ANDĚL: - Dost! Už toho konečně nechej... To ti nebudu trpět.

ADAM: - Co tím chceš říct?

ANDĚL: - Že tvoje žena je Eva, Adame.

ADAM: - Samozřejmě.

ANDĚL: - Udělal jsem ti ji na míru, jako oblek.

ADAM: - Zajisté... Kam tím směřuješ?

ANDĚL: - Podívej se, já můžu být tak naivní a andělský, jak jen budeš chtít. A můžu se snažit ti vyhovět... Ale aby ses mi svěřoval se svými milostnými problémy... To tedy ne! Já nejsem žádná dohazovačka. Rozumíš? Na to zapomeň!

ADAM: - Dost! Urážíš mou ženu Evu.

ANDĚL: - Já?

ADAM: - Matku mých dětí, mou oporu, královnu rodinného krbu. To, co je pro mne nejsvatější.

ANDĚL: - Bravo.

ADAM: - To ti nebudu trpět, takhle mluvit o takové světici. Darebáku!

ANDĚL: - Počkej, vždyť já...

ADAM: - Pro mne není ani nebude žádná jiná žena než Eva. Na to nikdy nezapomeň!

ANDĚL: - Nezapomenu, to ti přísahám. Doufám, že ty taky ne.

(Vstupuje EVA s beránkem v náručí.)

EVA: - Podívej se, Adame, jaký nádherný beránek. Viděls kdy něco zázrakovatějšího?

ADAM: - Zázrakovatějšího... Co to máš za výrazy?

EVA: - Už to nikdy neřeknu, jestli se ti to nelíbí. Promiň.

ADAM: - Neseš mi tu vodu?

EVA: - Jejda, já jsem na ni zapomněla. Viděla jsem jehňátka, a jak jsem do těch mládětek celá zblázněná...

ADAM: - Ty jsi strašná. Jsi schopna se čímkoli zabavit a vůbec tě nezajímá, že tvůj manžel má žízeň.

EVA: - Už pro ni jdu.

ADAM: - Půjdu sám. Nevěřím ti. Protože má žena je tak nemožná, že ani není schopna mi přinést trochu vody.

EVA: - Ne, prosím, dovol, abych šla...

ADAM: - Pozdě. A od této chvíle ti zakazuju, abys prokecávala hodiny s kamarádkama a zanedbávala domácí povinnosti. Víš, kde je místo každé slušné ženy? V kuchyni!

(Odchází.)

EVA: - Ale vždyť my kuchyň nemáme... Všechno jíme syrové, neuvažené... Ale měl úplnou pravdu, když se rozzlobil. Jsem špatná manželka, špatná hospodyňka. Cítím se provinile.

ANDĚL: - Ono ho to přejde...

EVA: - Je tak hodný! Co bych si bez něj počala? *(Změna tónu hlasu.)* Víš, kolik jich měla? Sedm. Mně by se taky líbilo mít sedm dětí najednou, jako ta ovce.

ANDĚL: - Možná kdybys je měla po jednom...

EVA: - Čím je žena, když není matkou? Ničím!

ANDĚL: - To bych netvrdil...

EVA: - Já chci miminko, Anděli, miminko, jako je tohle. Že jo miláčku, huňat'oučký, teplounký... A aby říkalo: mama...

ANDĚL: - Nejdřív ho musíme objednat v Paříži.

EVA: - Kde to je?

ANDĚL: - Ty o tom nic nevíš, že?

EVA: - Já? O čem?

ANDĚL: - Po pravdě, asi bych ti měl něco vysvětlit, abys pak nebyla překvapená. Ten Adam je tak neschopný...

EVA: - Je to nějaká pohádka? Zbožňuju pohádky...

ANDĚL: - Podívej se, Evo, ty jsi nevinná a strašně nezkušená, ale život má svá tajemství... Strašlivá tajemství!

EVA: - Opravdu?

ANDĚL: - Jak bych ti to vysvětlil? Tak třeba motýli. Motýl přiletí k motýlici... Políbí ji...

EVA: - *(Tleská.)* A narodí se motýlci.

ANDĚL: - Přesně.

EVA: - Uf. Málem jsi mě vylekal. Já jsem taky políbila Adama. Na ruku.

ANDĚL: - Na začátek to není špatné...

EVA: - To nestačí?

ANDĚL: - Ne, milá, to nestačí. *(Vybuchne.)* Aby se Archanděl mé kategorie musel starat i o toto, to už je příliš! Co si myslíš? Že jsem tady holka pro všechno!?

EVA: - Nerozumím ti.

ANDĚL: - Tak zkrátka... Ty zůstaň v klidu, nehýbej se a nechej Adama, ať udělá vše ostatní. Ať je to cokoli.

EVA: - Naháníš mi strach.

ANDĚL: - Ty mezitím myslí na něco jiného. Nezapomeň, že každá počestná vdaná žena musí prožít tuto trpkou chvíli. A pokud to není trpká chvíle, tak není slušná!

EVA: - Mám strašný strach.

ANDĚL: - Odvahu, má milá. Nic není zadarmo.

(Vstupuje ADAM.)

ADAM: - Vy se ještě pořád bavíte? Vy ženské jste tak užvaněné.

ANDĚL: - Za to můžu já, vysvětloval jsem jí...

EVA: - Přesně tak. Vysvětloval mi... A samozřejmě dost špatně.

ANDĚL: - Co takhle ji vzít na svatební cestu, když máte dnes tu svatbu a líbánky...

EVA: - Proč by se obtěžoval? Někdy jindy...

ADAM: - To není špatný nápad. *(Plácne ji po zadku.)* Že jo, krásko.

EVA: - Ne, ne, ne...

ADAM: - Co ti je?

EVA: - Nevím, mám strach...

ADAM: - Poslyš, nebuď jak malá. Já tě to naučím. Mám zkušenosti.

ANDĚL: - *(Bere si beránka.)* Mysli na toho beránka. Je to jen otázka chvílky... Zavřeš na chvílku oči a než řekneš švec, bude po všem. Počkej. *(Připne EVĚ svatební závoj.)* Tak. Jsi nádherná. Teď trochu rýže. *(Hází ji na ně.)* Hodně štěstí, a ať máte hodně dětí... Dnes, jak by řekli v novinách, je historické datum. Synové Evy budou velmi slavní... Poslyš, nebuď suchar, vem ji do náručí a odnes si ji do svatebního apartmá... *(Zpívá svatební pochod.)* Tá, tá, tadáda, tata...

(ADAM s EVOU v náručí začíná odcházet ze scény; když zazní svatební pochod hraný na flétnu, zůstane jak opařený.)

ADAM: - Slyšels, Anděli?

ANDĚL: - Nejsm hluchý.

EVA: - To byl krásný zvuk. To nezpíval pták.

ANDĚL: - Ne, Evo, to nezpíval pták.

EVA: - Tak co to je? Jak se to jmenuje?

ADAM: - Jmenuje se to flétna. Jestli si myslíš, že mi zkazí svatební noc, tak to se mýlí. Tak co? Uspokojila jsi svou zvědavost? Tak jdem. *(Odchází.)*

ANDĚL: Přesně tak. Vy se věnujte tomu svému... A ty Lilith, nech toho hraní. Přestaň! *(Náhle odbíhá ze scény.)* Já ji zabiju, já ji zabiju!

(Flétna začne po chvílce hrát falešně, pak se odmlčí a je slyšet cval koně, který se vzdaluje. Změna osvětlení. Denní světlo. LILITH sedí na větvi stromu dobra a zla, nohy jí visí dolů a jí jablko. Po chvílce přichází ADAM. Je strašně znuděný. Nese golfovou hůl a pomeranč. Pokládá pomeranč na zem. Už chce začít hrát, když v tom uvidí LILITH.)

ADAM: - Lilith! Co tu děláš?

LILITH: - Vidiš ne? Jím jablko. V celém Ráji nejsou větší a chutnější než tyto. Chceš si kousnout?

ADAM: - Víš, že mi nechutnají.

LILITH: - Co manželství?

ADAM: - Fajn. Jsem strašně šťastný, budeme mít dítě. Moc dětí. Houfy dětí.

LILITH: - To jsem ráda.

ADAM: - Děkuju. A ty? Jak to jde?

LILITH: - Taky dobře.

ADAM: - To jsem rád.

LILITH: - Jezdím na koních, sleduji jejich chování, krotím je, hledám jim pastviny... A spoustu dalších věcí.

ADAM: - Nenudí tě to?

LILITH: - Kdepak! Od chvíle, co jsme se rozešli, nemám ani minutu volnou. Život na tomto světě je vzrušující. Taky studuju hudbu.

ADAM: - To mi došlo o svatební noci.

LILITH: - Musíš uznat, že to bylo ode mne pozorné.

ADAM: - Spíš trapné.

LILITH: - Docela rychle sis našel náhradnici...

ADAM: - A co sis myslela? Že zůstanu celý život sám a nešťastný? Naše rasa se musí rozrůstat. Jsem pro pokrok, techniku a rozvoj.

LILITH: - Samozřejmě. *(Změna tónu.)* Tak ahoj, Adame.

ADAM: - Ahoj, Lilith. A sbohem.

LILITH: - Odcházíš?

ADAM: - Já ne. Ty! Eva se tu může objevit každou chvíli...

LILITH: - Jsem svobodná žena. Můžu být, kde se mi líbí.

ADAM: - To by byl malér, kdyby tě viděla.

LILITH: - Proč? Aha, chápu. Neví, že existuju. Ještě ses neodvážil jí říct, že je tvá druhá žena a že si vzala rozvedeného. Adame, občas je mi tě líto.

ADAM: - Už bys mě mohla přestat pořád popichovat, nemyslíš?

LILITH: - Říkám ti to v dobrém, nehledej v tom nic špatného. Chudák holka, taky mi není ukradená.

(Změná tónu.)

Spravila jsem tvou flétnu. Vidiš? Zvětšila jsem jí dírky a zní daleko líp. Ty teď nehraješ?

ADAM: - Ani jsem si nevyrobil další...

LILITH: - *(Směje se.)* Vzpomínáš, jak ses rozzlobil a s jakou zuřivostí jsi rozbil tu mou?

ADAM: - *(Taky se směje.)* No počkej, ty ses taky předvedla... Víš, že ti to dnes ráno moc sluší?

LILITH: - Díky.

ADAM: - Eva je taky moc hezká. Samozřejmě.

LILITH: - Samozřejmě.

ADAM: - Bylo nám spolu fajn, že jo.

LILITH: - No, občas ano.

ADAM: - S Evou je nám taky skvěle. Samozřejmě.

LILITH: - Samozřejmě.

ADAM: - Byli jsme šťastný pár. Vynalezli jsme polibek, lásku, usmiřování...

LILITH: - A tys to musel všechno pokazit.

(ADAM bere do ruky hůl a pomeranč a hraje s nimi jakoby golf.)

LILITH: - Co to je?

ADAM: - Ále, taková hloupost. To mě napadlo na ukrácení času... Ačkoli to nepotřebuju... Protože se vůbec nenudím.

LILITH: - Samozřejmě.

ADAM: - Strefuju se tou hůlkou do pomeranče.

LILITH: - Můžu to zkusit? *(Bere hůlku.)* Kam ho mám šťouchnout?

ADAM: - Nevím. Kamkoli.

LILITH: - Vidiš tamten důlek? Tak tam. *(Šťouchne do pomeranče hůlkou.)*

ADAM: - Bravo! Skvělé. Trefila ses. *(Bere jí hůlku.)* Lilith... Od chvíle, cos odešla, se šíleně nudím. Chodím od něčeho k ničemu, s hůlkou nebo bez ní. Už mě od toho chození bolí nohy.

LILITH: - To neříkej.

ADAM: - To je čistá pravda.

LILITH: - A co tvá žena?

ADAM: - S ní se nedá o ničem mluvit. Jediné, co se jí líbí, je skákat přes švihadlo a hladit mlád'ata... Milovat se s ní je jako dělat si to sám!

LILITH: - Přestaň. Nebo se rozzlobím.

ADAM: - Když si vzpomenu na poznámky, které jsi pro nás napsala... Podívej se, ještě je mám.

LILITH: - Nechci je vidět. *(Bere si další jablko a kousne do něj.)*

ADAM: - Jak se asi jmenuje to, co v tuto chvíli cítíme? Je to poprvé.

LILITH: - Pokaždé se nám stane to samé. Pokaždé je to poprvé...

ADAM: - Měli bychom pro to vymyslet jméno.

LILITH: - Nostalgie, stesk, smutek... Můžeš si vybrat.

ADAM: - Nebo je možné, že už to slovo existuje... Láska.

(Bere jí jablko z ruky, hodí ho na zem a začnou se líbat. Překvapí je ANDĚL.)

ANDĚL: - Ne! To vám zakazuju. Nemravové, nestydové, cizoložníci. Adame, vždyť je to žena tvého bližního!

ADAM: - Jakého bližního?

ANDĚL: - Hele, neplet' mě. Moc dobře víš, o čem mluvím.

ADAM: - Ale, Anděli...

ANDĚL: - Žádné Anděli. To by byl pěkně zkažený Ráj, kdyby se tu každý líbal, s kým by se mu zachtělo!

LILITH: - Jsem svobodná žena, takže ať chceš nebo ne, budu si vždycky dělat, co se mi zlíbí. Abych neřekla něco horšího. Na viděnou. *(Odchází.)*

ANDĚL: - A ty... To je ale ostuda! Domě ho čeká svěřice, požehnaná jako žena i jako matka. Co víc si můžeš přát? Ale našemu pánovi to nestačí...! Navíc touží po Lilith... Proboha, ujasni si, co vlastně chceš.

ADAM: - Mám ji rád.

ANDĚL: - Tak se budeš muset přemoct. To sis měl rozmyslet dřív. Copak jsem ji neudělal tak, jak sis ji přál, z žebra a všechno kolem toho...? Co bys ještě chtěl? Takže jsi povinen ji milovat, i kdyby ses měl k tomu nutit.

ADAM: - Když já ji mám taky rád.

ANDĚL: - Cože?

ADAM: - Ve skutečnosti je chci obě. Jednu, aby se mi starala o domácnost.. a druhou, aby se starala o mě.

ANDĚL: - A ty, frajere, o koho se budeš starat ty? Jsi cynik. Divím se, že se s tebou vůbec bavím.

(Vstupuje EVA. Má na sobě zástěru a se smetáčkem z peří čistí listí stromů.)

EVA: - *(Prozpěvuje si.)* „Naše kočka strakatá...“ Budeš mít Ráj krásně vyuklizený. Nezbude tu ani smítko prachu, každá větvička bude na svém místě. Jsem dobrá hospodyňka. S mou zahrádkou a mým děťátkem *(Sahá si na břicho.)* jsem nejšťastnější na světě.

ADAM: - Jdu se projít.

EVA: - Zase?

ADAM: - Tak mi aspoň vyhládne.

EVA: - Dnes budeš mít salát, ředkvičky, švestky a meloun, to co máš rád. A jako poslední chod: překvapení!

ADAM: - Dobrá.

EVA: - Adame, ty už mě nemáš rád jako dřív.

ADAM: - Co tě to napadá?

EVA: - Nezeptal ses mě, co je to za překvapení.

ADAM: - Protože když mi to řekneš, už to nebude překvapení. Navíc už vím, co to je: banán.

EVA: - Jaks to uhodl?

ADAM: - Každý den mi dáváš banán jako poslední chod. Mám už banánů plné zuby!

EVA: - Ale jsou strašně výživné a zdravé.

ADAM: - Sbohem. *(Začíná odcházet směrem, kam odešla LILITH.)*

ANDĚL: - *(Ukazuje mu opačnou stranu.)* Tamtudy.

ADAM: - Cože?

ANDĚL: - Můžeš se procházet, jak se ti zamane, ale na druhé straně, jasné? Poslyš, radši tě doprovodím.

(Oba odcházejí.)

EVA: - *(Mluví se svým břichem.)* Jestli se tvůj otec bude dále takhle procházet, synu, tak z něj bude šampion v běhu na dlouhé tratě. *(Pokračuje v uklízení a prozpěvuje si.)* „Naše kočka strakatá...“ *(Zvedá něco ze země – nakouslé jablko.)* „měla čtyři kořata...“ *(Pozorně si ho prohlíží.)* Probůh, vždyť to je jablko ze zakázaného stromu! A je nakousnuté! Adame, cos to udělal? *(Dívá se na něj pozorněji.)* Ale tohle kousnutí není od Adama. Ten má daleko větší pus. To mi spadl kámen ze srdce! Promiň, miláčku, že jsem o tobě pochybovala. Jsem hrozná. *(Nechá jablko na stole a klidně pokračuje v uklízení.)* „Jedno mourek...“ Ale jestli to nebyl Adam... Protože Anděl je nejčistší duch, nejlépe ani nepije... Co mě to napadlo? Co to mám za myšlenky? Pane, ochraň mě od zlých myšlenek a všeho pokušení, Amen... Ale vždyť je na něm dokonce rtěnka! V téhle zahradě je jiná žena! *(Má hysterický záchvat.)* Proboha, já to snad nepřežiju!! *(Začne hlasitě plakat.)*

(Přibíhají ADAM a ANDĚL.)

ADAM: - Co ti je?

EVA: - Nepřibližuj se ke mně. Ani se mě nedotýkej.

ADAM: - Ale Evo...

EVA: - Podívej se. *(Podává jablko ADAMOVI.)*

ADAM: - No potěš. *(Podává ho ANDĚLOVI.)*

ANDĚL: - Vzals mi to z pusy: no potěš.

EVA: - A tohle je rtěnka. On mě podvádí. Jsem první podvedená žena, Anděli. První podvedená manželka lidstva. *(Hlasitý pláč.)*

ADAM: - Buď tak hodná a přestaň tak vyvádět.

EVA: - Je mi hrozně, je mi strašně špatně. Chtěla bych umřít. Kdyby nebylo toho tvorečka, kterého nosím pod srdcem a který za nic nemůže, tak bych hned teď skočila pod vlak. *(Brečí.)*

ADAM: - Pod jaký vlak? Poslouchej, jestli nezmlkneš, tak ti jednu vlepím.

EVA: - Ty bys byl navíc schopný mě bít?

ANDĚL: - Byl by toho schopný. Věř mi. Bude lepší, když zmlkneš.

EVA: - Jestli mě bude bít, tak odcházím.

ADAM: - Tak už i tady ta puťka chce odejít. To už je epidemie. A kam bys chtěla jít, ty nešťastnice?

EVA: - Tam, kam by šla každá počestná žena. K mamince.

ADAM: - Zaprvé: nemáš maminku. Zadruhé: kdybys ji měla, tak já bych byl tvůj tatínek a tvá maminka, protože jak tady dobře ví Anděl, nejsi nic jiného než tělo mého těla. Takže ať se děje cokoli, nezbyvá ti nic jiného, než zůstat se mnou, přemáhat se a smířit se s tím. To by ještě tak scházelo!

EVA: - *(K ANDĚLOVI.)* Připadá ti to spravedlivé?

ANDĚL: - Ne...

ADAM: - Připadá mu to naprosto spravedlivé. A všem soudcům na světě to bude tak připadat.

EVA: - Protože to budou všechno chlapi. No jasně.

ADAM: - Evo..., muž je muž a žena je žena. Muži mají své záležitosti a ženy své. Předpokládám, že s tím souhlasíš.

EVA: - A co mně řekneš o tom jablku?

ADAM: - O jakém jablku? Á, jasně, mluvíš o... To má jednoduché vysvětlení... To nejjednodušší na světě... Dělej, Anděli, řekni jí to ty. Tak se uklidní.

ANDĚL: - Ty to určitě uděláš líp než já.

ADAM: - Ty mi lichotíš.

ANDĚL: - To proto, že tě toužím slyšet. Už nic nedodávám.

ADAM: - *(Náhle rozzuřený.)* Nejsm povinen nikomu nic vysvětlovat! Je to jasné?!

Kdyby ses starala o svou rodinu, o vaření a o modlení, jak je tvou povinností, nikdy by ses nestarala o takovou hloupost... Takže to je naposledy, co jsi odešla z domu bez mého svolení! Navíc je čas obědu. Moc dobře víš, že pokud jde o jídlo, mám rád dochvilnost!

EVA: - Bože můj, to jsem ale dopadla!

ADAM: - Urážet mě nepodloženými podezřeními! Mě, kterému vděčíš za vše! Mě, který tě udělal matkou a ta je jen jedna! Mě, který je proti rozvodu, proti potratu, proti předmanželským vztahům a všem těm nevázanostem, kterými chceš zničit posvátný svazek manželský. Rodina, která se v jednotě modlí, zůstává sjednocena.

EVA: - S tím vším souhlasím, ale kdo je ta, která jí jablka, a co má s tebou společného?

ADAM: - *(K ANDĚLOVI.)* Vidiš to? S ní se nedá rozumně domluvit...

ANDĚL: - Ale Adame...

ADAM: - *(Povýšeně.)* Máš pravdu, drahý příteli. Je třeba se uklidnit. *(Dívá se na hodinky.)* Chystejme se poobědvat s křesťanskou radostí v našem sladkém a šťastném domově. *(Nabízí jí rámě.)* Evo...

(EVA se zavěsí za ADAMA a ANDĚLA, kteří se přetvařují – začnou vesele zpívat a tančit do rytmu.)

ANDĚL a ADAM: - „Naše kočka strakatá měla čtyři kořata.

Jeden mourek, druhé bílé, třetí žluté roztomilé

a to čtvrté strakaté, po mamince okaté.“

ADAM: - Že je ti hned líp.

ANDĚL: - Že ano?

EVA: - *(Poskakuje.)* A že ne! Jste jeden horší než druhý. Ale já to všechno zjistím.

Ničemové! *(Odbíhá ze scény.)*

ADAM: - Evo!

ANDĚL: - Evo...! Bože můj!

(Oba za ní utíkají ze scény.)

(Hudba. Na větvi jabloně sedí LILITH, čte knihu a jí jablko. Objevuje se EVA. Je v pokročilém těhotenství. S tajemným výrazem se blíží ke stromu a hledá na zemi nějaké nakouslé jablko. LILITH roztržitě odhazuje zbytek svého jablka, který spadne vedle EVY. Ta zvedne oči a spatří ji.)

EVA: - Tak jsem vás nakonec objevila. Věděla jsem, že se jednou vrátíte pro ty vaše jablka.

LILITH: - Ahoj, Evo.

EVA: - Kdo jste? Odkud jste přišla? A co chcete?

LILITH: - Na koho si to hrajete, paní hraběnko? Byla jsem tu daleko dřív než ty.

Jsem, jak bych ti to řekla, tvá předchůdkyně.

EVA: - To je lež. To by mi Adam řekl.

LILITH: - Poslyš, drahá, ty jsi taková od narození, nebo ze sebe děláš hloupou, protože se ti to hodí? Odkdy vykládají muži ženám o svém životě?

EVA: - Neměla bych s vámi mluvit.

LILITH: - Přesně tak. Měla bys přede mnou utíkat jako před morem. Nebezpečná zóna, zákaz přibližovat se bez ochranné přilby. Jsem strašně nebezpečná!

EVA: - A nestalo se vám nic, když jste jedla jablka?

LILITH: - Vždyť to vidíš. Jsem sama. Když se jim někdo bezpodmínečně nepoddá, tak ho separují, izolují. Zato tebe mají moc rádi, nemám pravdu?

EVA: - Ano. Moc!

LILITH: - Ale chraň Bůh, abys neuposlechla jejich rozkazů.

EVA: - Proč bych je neposlouchala, když chtějí jen mé dobro.

LILITH: - Jak to víš?

EVA: - To mi řekl Adam.

LILITH: - A Eva...? Co říká Eva o svém dobru?

EVA: - Co bych říkala? Ve šťastném manželství stačí, aby měl slovo jeden.

LILITH: - Samozřejmě on.

EVA: - Samozřejmě. Budu mít malého človíčka. Mám ho tady, víte? (*Hladí si břicho.*)

LILITH: - Cítíš, jak se hýbá?

EVA: - Kope.

LILITH: - Můžu si sáhnout? Neboj se, neublížím mu. (*Slézá ze stromu a sahá jí na břicho.*) To je ale nádhera... To je to, co mě nejvíc pobuřuje... Že chtějí z tohoto dítěte udělat past, abys byla čím dál tím víc závislá.

EVA: - Lžete. Bude můj. Jenom můj.

LILITH: - Bude Adamův, ponese jeho jméno, bude pro něj pracovat, pošlou ho do války. Ty budeš jen k tomu, abys ho vychovala.

EVA: - Ne.

LILITH: - Cítílas rozkoš při jeho početí?

EVA: - Já? To je záležitost mužů.

LILITH: - To ti taky Adam říká, jestli si to máš užít nebo ne?

EVA: - Jak se jmenujete?

LILITH: - Co na tom záleží? Jsi mi moc sympatická, Evo. Musíme být kamarádky.

EVA: - Nechci.

LILITH: - Máš ze mě strach? Na. Tady máš ode mě knížku a flétnu.

EVA: - Díky. Nemám čas.

LILITH: - Chceš jezdit na koni?

EVA: - Adamovi se nelíbí, když někam chodím.

LILITH: - Jsem Lilith. Špatná, nemorální, nebezpečná Lilith.

EVA: - Nevěřím, že byste byla tak špatná.

LILITH: - Nakonec tomu uvěříš. Ačkoli v hloubi duše mi budeš vždycky trochu závidět.

EVA: - Říkáte moc divné věci.

LILITH: - Nikdo ti nezakázal přivonět si.

EVA: - Voní to moc pěkně.

LILITH: - Po svobodě, po pravdě, po vlastní vůli. Voní to po NE, jednom z nejkrásnějších slov, které bylo kdy vymyšleno.

EVA: - Mě naučili říkat ano. Ano, ano, ano, vždycky ano. Už toho mám plné zuby!

LILITH: - Chudinko. A ta největší nespravedlnost je, že až to budeš nakonec opakovat jako papoušek, tak mu budeš připadat hloupá a nudná a bude si hledat jinou ženu, úplně odlišnou.

EVA: - Jinou, jako jste vy.

LILITH: - To je možné. Skoro všechna manželství se udržují při životě díky oběti dvou nešťastných žen.

EVA: - Ale to je strašné.

LILITH: - S jednou oslavy narozenin dětí, Vánoce, víkendy... S druhou bláznivé noci, večery od sedmi do desíti, služební cesty... A pro něj vše.

EVA: - *(Po chvíli.)* Jste milenka mého manžela?

LILITH: - Holčičko, na takové věci se člověk neptá. Navíc ti můžu lhát.

EVA: - Víím, že vy mi lhát nebudete.

LILITH: - Kdysi jsem byla jeho ženou...

EVA: - A milovali jste se a všechno kolem toho... Že ano.

LILITH: - Samozřejmě. Snad si nemyslíš, žes byla první. Nevíš, že žena musí být panna, aby nezranila jeho hrdost, a muž, aby byl opravdový chlap, musí mít zkušenosti a od počátku mít vše pod kontrolou? Já jsem byla výjimkou. Protože neměl příležitost, kvůli ničemu jinému.

EVA: - A potom jste se vídali?

LILITH: - No, to nestojí za řeč...

EVA: - A stále se spolu milujete?

LILITH: - Daleko míň, než by chtěl on, samozřejmě.

EVA: - Samozřejmě.

LILITH: - Jen když... Jak bych ti to řekla...? Jsme oba stejně naladěni.

EVA: - Dejte mi jablko.

LILITH: - K čemu?

EVA: - Hned teď ho sním. Sním všechna jablka ze stromu. Taky chci být svobodná a dát tomu nestydovi za vyučenou!

LILITH: - Ne, Evo, z hněvu to nedělej.

EVA: - Dejte mi ho.

LILITH: - Nebuď hloupá. Tím, že budeš jíst jablka, ještě nebudeš svobodnější. Spíš naopak. Pokud se ti podaří být svobodná, pak teprve budeš jíst jablka.

EVA: - Co pro to můžu udělat?

LILITH: - To můžeš rozhodnout jedině ty.

EVA: - Kdybych měla odvahu, taky bych od něj odešla... Ale on si nechá stvořit další ženu a bude ještě namyšlenější.

LILITH: - Máš ho moc ráda, že ano?

EVA: - *(Rozhořčená.)* Tu obludu?

LILITH: - Láska nás ženy vždycky připraví o rozum.

EVA: - Ten uvidí, jaký se mnou bude mít ode dneška život. Tomu spadne hřebínek, to vám garantuju.

LILITH: - O tom nepochybuju.

EVA: - A pokud jde o vás a ty vaše ochranné manýry..., jste stejně falešná jako on, víc než on. Jste závistivá. Obyčejná ženská, která bez jakýchkoli výčitek spí s manžely jiných... Jste ubožačka, plná zášti!

LILITH: - Cítíš se líp, když jsi mě urazila?

EVA: - O moc líp, díky.

LILITH: - Takže... Už můžeme být kamarádky?

EVA: - Já a vaše kamarádka? Co si to o sobě myslíte? Já jsem počestná žena.

LILITH: - Myslíš si, že to je počestnost?

EVA: - Já vás tak nenávidím.

LILITH: - *(Uklidňuje ji.)* Evo, neplač.

EVO: - Jsem strašně nešťastná, Lilith, strašně nešťastná.

(S pláčem ji obejmě, vchází ADAM.)

ADAM: - Co to má znamenat?

EVA: - Adame, tohle je Lilith, má nejlepší kamarádka. Ve skutečnosti jediná, kterou mám. Jsem to ale hlava děravá, vždyť vy se už znáte z dřívějšíka...

ADAM: - Tady se zná každý...

EVA: - Pamatuješ si na mého manžela, že ano, Lilith? Pozvala jsem ji k nám na večeři. Není to skvělý nápad?

ADAM: - Lilith má určitě jiné plány, jiné povinnosti...

EVA: - Jsem si jistá, že jí nic neudělá takovou radost jako povečeřet ve šťastné domácnosti, jako je ta naše.

ADAM: - Nerad bych ji obtěžoval. Možná někdy jindy...

EVA: - Připravila jsem ti jahody, salát a mrkev. A jako poslední chod překvapení. Lilith bude nadšená.

ADAM: - Ale ne...

EVA: - Ale ano.

LILITH: - Mohl by ses už konečně přestat tak hloupě chovat?

ADAM: - Lilith, co to má znamenat?

LILITH: - Už o tom ví. Ví všechno. Všichni tři o tom víme.

ADAM: - Chceš říct, že...

LILITH: - Já sama jsem jí to povykládala od A do Z.

ADAM: - Že se nestydíš.

LILITH: - Potom, co jsme si to všechno vyjasnili, pokud stále platí to pozvání, moc ráda bych zůstala na večeři. Zbožňuju jahody.

EVA: - Nikdo je nepřipravuje tak jako já. Uvidíš, jak ti budou chutnat. Co kdybychom povečeřeli tady? Je to tu moc hezké. Mohli bychom si udělat malý piknik.

LILITH: - Pomůžu ti.

EVA: - Není třeba. Já všechno přinesu.

ADAM: - Evo, chtěl bych ti vysvětlit...

EVA: - Prosím tě, Adame. Máme návštěvu. Potom si promluvíme. Nabídni jí skleničku. Máme vynikající šťávu z hroznů.

(Odchází.)

ADAM: - Zbláznila ses?

LILITH: - Nemám co skrývat.

ADAM: - *(Nabízí jí skleničku.)* Vidělas tu chudinku. Nepřeháněl jsem: je nudná, maloměšťa...

LILITH: - Je taková, jakou jsi ji chtěl, přesně taková.

ADAM: - Chtěl bych ji opustit, ale v tuto chvíli nemůžu. Je těhotná, bývá jí špatně, je mi jí moc líto... Život s ní je peklo.

LILITH: - Ještě jedno slovo a tu skleničku ti rozbiju o nos...

(Odmlka.)

ADAM: - Uvidíme se tam jako vždycky?

LILITH: - Myslím, že ne.

ADAM: - Kdybys věděla, miláčku, jak po tobě toužím.

LILITH: - Tak aby bylo jasno. Myslím, že po tobě už nikdy toužit nebudu. Prase!

(Vstupuje EVA s podnosem plným chutných jídel.)

EVA: - Ke stolu, všichni ke stolu.

LILITH: - Skvělé.

(Sedají si na zem, kolem podnosu.)

ADAM: - Požehnej Pane tyto pokrmy a ochraň nás před hříchy, amen.

EVA: - Amen.

(Oba se žehnají.)

LILITH: - Všechno to vypadá lákavě. Rodina. Nic není tak povznášejícího jako příkladná rodina. Blahopřeju!

ANDĚL: - *(Vstupuje.)* To mě podrž! Co to má znamenat?

LILITH: - To je civilizace, Anděli. Právě jsme čirou náhodou vynalezli onu úžasnou civilizaci. Na tvé zdraví. *(Pije.)*

ANDĚL: - Tak to by stačilo! Už vás mám až po krk. Hned teď jdu volat Pánovi, aby sem osobně přišel a vše napravil. Uvidíme, jestli tu udělá pořádek. To je strašně jednoduché zůstat si tam nahoře, odpočívat, o nic se nestarat, opalovat se a chodit si schrupnout po obědě. Já už nemůžu. Mám toho dost.

(Vytáčí číslo na telefonu, který je na stole.)

Haló. Tady Anděl z Mimonebeských služeb. Spoj mě s Pánem, je to naléhavé. Přestaň se vymlouvat, musím s ním hned teď mluvit. Ať je kdekoli. Cože? Co to říkáš? Kde...? Předpekli? To není nebe? Promiň, asi jsem si spletl číslo. *(Zavěšuje.)* Já už nevím, kde mi hlava stojí.

LILITH: - Nemusíš volat, Anděli. Odcházím.

ANDĚL: - Cože?

LILITH: - Ale tentokrát odcházím z Ráje. Už nechci nikoho nikdy vidět.

ADAM: - A kam půjdeš?

LILITH: - Vezmu si své hříbě a budeme jezdit po údolích a loukách, budeme se brouzdat v mořských vlnách... nebo se ztratíme na obloze.

ANDĚL: - To je zakázáno zákony. Včetně gravitačního.

LILITH: - Víš, že já na zákony...

ANDĚL: - Jestli opustíš tento prostor, tak zemřeš!

LILITH: - Taky se projedeme k oné temné propasti, kterou je smrt... Sbohem, Anděli, jsem moc ráda, že jsem tě poznala.

ANDĚL: - Zaženeš mě do úzkých...

LILITH: - Nebuď naivní. Už jsi v úzkých. Sbohem, Evo, a nikdy nezapomeň, že ať ti říkají cokoliv, jsi lidská bytost... Sbohem, Adame.

ADAM: - Prosím tě, neodcházej.

LILITH: - Starej se o ni. A hlavně si jí važ. Nebo jednoho dne už nebude moct snášet to tvé despotické chování... A i když ji donutíš, aby s tebou zůstala..., tak ti ve skutečnosti bude tak vzdálená jako já.

ANDĚL: - Ty pláčeš.

LILITH: - Ovšem že pláču! Co sis myslel? Že jsem z kamene? Pláču zklamáním, smutkem, vzteky... Ale hlavně pláču, protože jsem znechucená.

(Odbíhá ze scény. Všichni se za ní dívají. Je slyšet zvuk koňských kopyt, který se ztrácí v dálce.)

ADAM: - V tom případě taky odcházím z Ráje.

ANDĚL: - *(Rozzuřený.)* Odtud se nikdo ani nehne.

ADAM: - Ale Anděli...

ANDĚL: - Archanděli, buď tak laskav. Od této chvíle budete do písmene dodržovat zákony, bez odmlouvání. Jak je vidět, na vás platí jen tvrdá ruka. A já budu velice tvrdý!

ADAM: - Dobrá. Jaký bude trest za jezení jablek ze zakázaného stromu?

ANDĚL: - Vyhnání z Ráje.

ADAM: - Evo. Okamžitě mi přines jablko. To největší.

ANDĚL: - Co chceš dělat?

ADAM: - Sníst ho!

EVA: - Abys mohl jít za ní! To se nestydíš nechat mě tu samotnou, bez ochrany, těhotnou? To ať tě ani nenapadne. Mě se jen tak lehce nezbavíš. Já si taky kousnu. Mmm!

(Dělá to okázale a podává jablko ADAMOVÍ, který si taky kousne. Oba žvýkají jako dva králíci.)

ANDĚL: - Oni se úplně zbláznili. To nemůže být pravda. Já snad sním.

ADAM: - *(Hlasitě si odplivuje.)* Fuj! To je ale kyselé!

ANDĚL: - Dává v sázku věčnost, tím že ho jí..., a ono mu nakonec nechutná... To je vrchol!

ADAM: - Jsme ti k dispozici. A teď udělej, co je tvou povinností, Archanděli.

ANDĚL: - Ale... *(Po chvilce pochybností strašně zakřičí a ukáže jim východ.)* Ven!!

(Hudba a tma. Blýská se a je slyšet hřmění. Jakmile se rozvítí světlo, je vidět velké stěhování. Balíčky, knihy, stůl a další věci jsou zabalené a svázané. Telefon je na zemi. Odpoledne je šedivé, je zima. ANDĚL si naskládal věci na hromadu. Vstupuje EVA. Na svých obvyklých šatech má šálu.)

EVA: - Nemáš nějaký provázek?

ANDĚL: - Tady budou nějaké zbytky. Vem si, co chceš.

EVA: - Neměl bys navíc nějaký pytel nebo tašku?

ANDĚL: - Ne, je mi líto, už mám vše sbalené.

EVA: - Chci si odnést několik broskví, rajčat a banánů. Jsou tak pěkné.

ANDĚL: - Takové, jako jsou tady, nikde nenajdeš, to mi můžeš věřit. Tohle je Ráj.

EVA: - Mám strach, Anděli. Poprvé je zima a vypadá to, že bude bouřka. Jaký osud čeká nás a naše děti? Co je venku?

ANDĚL: - Nevím. Nikdy jsem nebyl za ohradou, která je kolem zahrady. Na první pohled to vypadá veliké... Nebude to jako tady, samozřejmě. Tady si dal Pán záležet. Ale možná že to nebude tak špatné.

EVA: - On stále odpočívá?

ANDĚL: - Odjel na pár dní na nějakou pláž a nikdo se neodvažuje ho rušit. Nezapomínej, že on je jednička.

EVA: - Jsem si jistá, že kdyby věděl, co se tu děje, nedovolil by určité věci...

ANDĚL: - Má spoustu záležitostí, na které musí myslet.

EVA: - Lilith mi jednou řekla, že naši synové budou válčit a zabíjet se mezi sebou...

Myslíš, že v tu dobu už bude zpátky z dovolené?

ANDĚL: - To nedovolí, buď bez starosti. Je neskonale dobrý!

EVA: - Možná se to ani nedozví... Pobývá v takových výškách!

ANDĚL: - Evo, já jsem vám pomohl, jak jsem jen mohl, daleko víc než bylo mou povinností... Ale jsem jen pouhý úředník, který plní rozkazy...

EVA: - Jsem ti za to moc vděčná.

ANDĚL: - Když pomyslím, že kdyby Adam nebyl takový tupec... To on to všechno pokazil, už na začátku. Ať na mě ani nepromluví. Mám v plánu se s ním nebavit celou věčnost.

EVA: - Kam tě posílají?

ANDĚL: - V tuto chvíli zpět na mé bývalé místo.

EVA: - To je dobře.

ANDĚL: - Pff, není to žádné terno. Staletí tam ubíhají tak pomalu...

EVA: - Až uvidíme padat hvězdu, budeme na tebe myslet. Na to, že ty jsi vypočítal na milimetr její dráhu.

ANDĚL: - Proč jsi to udělala? Proč sis kousla do toho jablka? Lilith měla pravdu, měla jsi být víc nezávislá. Nechat ho, aby si ho snědl sám.

EVA: - Co bych si počala bez muže? Potřebuju ho. Koneckonců, jsem jen jedno z jeho žeber, které nadbývalo...

ANDĚL: - Evo, jestli mi slíbíš, že to nikomu neřekneš, tak ti prozradím tajemství. Ale musí to zůstat mezi náma dvěma.

EVA: - Slibuju.

ANDĚL: - Nevzal jsem Adamovi žebro.

EVA: - Cože?

ANDĚL: - Ujist'uji tě, že jsem to zkoušel, ale nešlo to. Ta kniha o chirurgii je hotový galimatyáš. Nedá se v ní vyznat. Jsem jen Archanděl, ne doktor Barnard.

EVA: - Nevěřím ti.

ANDĚL: - Jestli se jednoho dne vynalezne rentgen, tak si to ověříš. Ať mu udělají snímek a pak mu můžeš spočítat mu žebra. Uvidíš, že na obou stranách má stejný počet. Kdybych mu ho vzal, jedno by mu chybělo.

EVA: - Takže...

ANDĚL: - Jsi ze stejné hlíny. Z ničeho jiného než hlíny. Jak Lilith, jako všichni lidé, ať budou jakékoli rasy, pohlaví nebo barvy kůže...

EVA: - Proč to neřekneš jemu?

ANDĚL: - Bojím se! S tou jeho povahou... Navíc teď už by to stejně k ničemu nebylo.

(Vstupuje ADAM. Má na sobě šálu.)

ADAM: - Co je s tím provázkem?

EVA: - Tady je.

ADAM: - Ty jsi fakt k ničemu, to je hrůza. Já musím dělat všechno, zatímco ty se tady procházíš, aniž bys přiložila ruku k dílu.

EVA: - To není pravda. Žehlím, peru, myju nádobí a navíc jsem těhotná.

ADAM: - Tomu říkáš práce?

EVA: - Ano, pane. Tomu říkám práce. Bez výdělku. Ale pracuju.

ADAM: - Nezvyšuj na mě hlas, nebo jednu chytneš. Jsi hubatá!

ANDĚL: - *(K EVĚ.)* Evo, upozorni toto nepohledné individuum, které stojí vedle tebe, že jestli si dovolí dotknout se jen nitky tvého oblečení, zapomenu na svou archandělskou důstojnost a dám mu takovou ránu, že si bude muset sbírat zuby jeden po druhém na břehu jezera.

ADAM: - Evo, upozorni tohoto bezvýznamného Nejčistšího ducha, který se tu potlouká, ať nestrká nos do mých záležitostí. Že jsi moje žena, že si s tebou budu dělat, co se mi zlíbí, a že tou svou nešikovností už pokazil hodně věcí.

ANDĚL: - Mnohokrát jsem kvůli němu dal všanc své místo a takhle mi oplácí! Dělej, připomeň mu to.

ADAM: - Odpověz mu, že by bylo pro nás všechny nejlepší, kdyby nás nechal na pokoji.

ANDĚL: - To je vrchol!

ADAM: - Co říkáš?

EVA: - Říká, že je to vrchol.

ANDĚL: - *(Už přímo k ADAMOVÍ.)* Je to moje vina, protože jsem tě ve všem neposlechl. Nevděčníku! Dokonce jsem mu stvořil i ženu na míru...!

ADAM: - No to ses teda předvedl.

ANDĚL: - Je jak sis ji přál.

ADAM: - Ono je třeba umět věci trochu okořenit, pane Nemastný Neslaný!

ANDĚL: - *(Hrozivě.)* Kdybych nebyl Anděl, měl bych chuť tě uškrtit!

ADAM: - Už toho nechej... *(Vytahuje dva papíry z kapsy.)* Tohle je seznam všeho, co si odsud odnášíme.

ANDĚL: - Tss.

ADAM: - *(K EVĚ.)* Dej mu ho. A ať mi podepíše duplikát. Ať potom nejsou nějaké stížnosti.

EVA: - *(Dává ho ANDĚLOVÍ.)* Na.

(ANDĚL si bere papír, nechává si ho a podepisuje druhý, který vrací.

ADAM kontroluje podpis a schovává papír.)

ANDĚL: - *(Zatímco si zapisuje do velké knihy.)* Tím líp. Alespoň mi sedí počty v Hlavní pokladní a účetní knize. Tak a hotovo. *(Zavírá je a schovává.)* A je to!

ADAM: - Teď už zbývá jen Deník.

ANDĚL: - Cože?

ADAM: - Předpokládám, že budeš muset udělat detailní zápis o tom, co se tu dělo během tvého spravování.

ANDĚL: - Na to jsem nepomyslel. Ano. Je tu kniha zápisů s textem, který psal Pán... *(Zděšený.)* Probůh!

ADAM: - Neboj se. Já ti to všechno připomenu.

ANDĚL: - K ničemu tě nepotřebuju.

ADAM: - Poslyš, Evo, běž dobalit ta zavazadla... Vypadni!

EVA: - Nechce se mi. Chci vědět, co píšete do té knihy, protože pak to budou lidi číst a všechno se dozví.

ADAM: - Co bychom tam psali? Pravdu, nic než pravdu. Vždyť je to Archanděl!

EVA: - A o Lilith? Co napíšete o Lilith?

ANDĚL: - *(Čte knihu s nasazenými brýlemi, jako vždy.)* Tady o ní není ani slovo. Pán pouze napsal, že vás stvořil muže a ženu.

ADAM: - Jsme muž a žena, ne? Adam a Eva. Proč si komplikovat život dalšími detaily? O ní ani slovo. Hned přejdi k té záležitosti s žebrem.

EVA: - Ale...

ADAM: - Je třeba napsat pravdu, ne?

EVA: - Jasně. Pravdu nade vše, není to tak, Archanděli?

ANDĚL: - Podívej se, děláte mi v tom pěkný guláš.

ADAM: - A ať je zcela jasné, že to byla Eva, kdo mě navedl, abych snědl to jablko.

EVA: - To není pravda. Udělals to, abys mohl běžet za tou ženskou, co ti popletla hlavu.

ADAM: - Ale podalas mi ho ty.

EVA: - Protože jsi mě o to požádal. To je vrchol!

ADAM: - Nemělas mi ho dávat.

EVA: - Ty jsi tak nespravedlivý.

ADAM: - A přestaň už zdržovat. Pospícháme.

ANDĚL: - *(Dívá se na hodinky.)* Jejda, už je strašně pozdě.

EVA: - *(Pláče, odbíhá ze scény.)* Napište si, co chcete. Co na tom záleží!

ANDĚL: - Eva má pravdu. Udělals to kvůli Lilith.

ADAM: - Ale nezapomeň, že předtím Lilith pokoušela Evu svými revolučními nápady.

ANDĚL: - Neshodli jsme se na tom, že ji nebudeme jmenovat?

ADAM: - Nepřerušuj mě. Lilith v tu chvíli ztělesňovala pokušení, zlo. Stejně tak jako ona mohl mluvit například nějaký had ovinutý kolem stromu.

ANDĚL: - Jak by had mohl mluvit? Takové blbosti nebude nikdo věřit! Vždyť hadi nedovedou říct ani slovo... Něco takového odmítám napsat.

ADAM: - *(Bere mu knihu.)* Tak to udělám já.

ANDĚL: - Deník! Hned mi ho vrať! Co by řekli tam nahoře, kdybych dorazil bez něho!

ADAM: - Řekneš, žes ho ztratil nebo že ti ho ukradli. Nebo že jsem si ho odnesl já, jako vzpomínku pro mé potomstvo.

ANDĚL: - Ty jsi tak drzý!

(Zvoní telefon.)

Prosím! Můžete pro mě kdykoli přijet. Za pár minut to tu bude uvolněné.
Čau.

(Zavěšuje. Vstupuje EVA, tlačí kočárek, plný věcí.)

EVA: - Vše je připraveno.

ADAM: - Nezapomněla jsi na nic? *(Kontroluje věci.)*

ANDĚL: - Evo, nezlob se na mě.

EVA: - Anděli... *(Vrhá se mu do náruče.)* Budeš mi scházet.

ANDĚL: - Ty mně taky. Je mi líto, že nevidím, jak se ti narodí to malé. Určitě to bude to nejkrásnější miminko.

EVA: - Díky.

ANDĚL: - Co bys chtěla? Kluka nebo holčičku?

ADAM: - Bude to chlap! To by tak ještě scházelo.

ANDĚL: - Jak mu budete říkat?

EVA: - Mně by se líbil Ábel. Zní to strašně něžně.

ADAM. – Kain! Můj první syn se bude jmenovat Kain. Je to daleko chlapštější jméno.

(Je slyšet kopyta koně a sladký zvuk flétny.)

EVA: - Slyšíš?

ADAM: - Nic neslyším. Není co slyšet.

EVA: - *(K ANDĚLOVI.)* A ty?

ANDĚL: - Je mi líto, ale nejsem hluchý.

ADAM: - Tak jdeme.

EVA: - Já jsem připravena.

ADAM: - Hodně štěstí, Anděli.

ANDĚL: - Ty jeden hlupáku namyšlený, to mě ani neobejmeš na rozloučenou?

ADAM: - *(Objímá ho.)* Anděli!

ANDĚL: - Ty jsi ten nejtvrdohlavější a nejsobečtější chlap, kterého znám.

ADAM: - Budeš mi chybět, brachu.

ANDĚL: - Ty mně taky, ty jeden nevychovanče panovačný.

EVA: - Máme za sebou zavřít vrátka?

ANDĚL: - K čemu? Ohrada časem spadne a nikdo se nedozví, ať bude hledat jakkoli, kde byl kdysi Ráj. *(K ADAMOVI.)* Pomoz jí tlačit kočárek, ty balíku. Nevidíš, že sotva může?

EVA: - Adame, mám strach.

ADAM: - Nebuď hloupá. Budeme se mít fajn...

EVA: - Pořád ji miluješ?

ADAM: - Zase to vytahuješ? Ty mě nemůžeš chvílku nechat v klidu?

EVA: - Musíš mě mít rád, i kdybys nechtěl. Je ti to jasné? Mě se nikdy nezbavíš. Protože jsem a vždycky budu tvé žebro. To ti přísáhám.

ANDĚL: - *(Pohoršený.)* Já vám oběma přísáhám...! Ále, běžte už. Je moc pozdě.

(ADAM a EVA odcházejí ze scény. EVA tlačí kočárek.)

Běž k ní, chlape jeden, aspoň z Ráje vyjděte ruku v ruce...

(Oba opustili scénu.)

Jeden druhému lžou, milují se a nenávidí se, ubližují si a udobřují se... Tady tu bandu uličníků nikdo nepochopí! Už o nich nechci ani slyšet, nikdy víc, konec. Ven. A basta. A ti pro mě nejedou a nejedou. Hrome! *(Bere telefon.)* Necháte mě tu čekat celou věčnost? Už toho mám dost! Všeho. Tamtěch, vás, i sám sebe! Poslyš... Prý organizujete speciální jednotku Strážných andělů... Nic, jen že, jestli je ještě místo, rád bych se zapsal jako dobrovolník.

(Vytrhne telefon a dá ho mezi ostatní balíčky, které si má odvést. Začíná padat drobný, ale vytrvalý déšť. Zavěšuje na strom papír, na kterém je napsáno: „Zrušeno“.)

A teď začne pršet. To mi ještě scházelo. A ti nebozí tvorové, na tom božím světě... Ale, co mi je do toho, jestli zmoknou? Ach jo... *(Zvedá si límeček od saka, sedá si na své balíčky a čeká.)*

(Déšť zesiluje.)

OPONA

4. KOMENTÁŘ K PŘEKLADU

Součástí mé diplomové práce je i komentář k překladu hry. Rozhodla jsem se, že se v něm zaměřím na konkrétní případy, se kterými jsem se při překládání setkala a které mi působily největší problémy.

4.1.

Ve španělském textu jsem často narazila na frazeologizmy, které jsem nenašla ve španělsko-českých slovnících. V takových případech jsem zjišťovala jejich význam přímo u rodilých mluvčích nebo na internetu, kde je možné nalézt nejen stránky věnované právě ustáleným spojením, ale i slovník Španělské královské akademie - RAE. Neznala jsem např. spojení „*allá películas*“ (s. 84), které používá Anděl, když vysvětluje Adamovi, jak vypadala jeho práce na oddělení Oběžnic. Našla jsem dvoje webové stránky, kde se toto spojení objevovalo. Na jedné z nich vysvětlují spojení „*allá películas*“ jako: „Výraz používaný, chceme-li dát najevo, že je nám něco lhostejné.“¹⁵ Na druhé jako hovorový výraz, který znamená: „Nezajímá mě to.“¹⁶ Větu „*Luego mandábamos los datos a la Dirección y allá películas.*“ jsem přeložila následovně: „Pak jsme posílali data na Ředitelství a tím to pro nás haslo.“

Stejným způsobem, tedy díky internetu, jsem zjistila např. význam vět „*Aquí uno no gana para sobresaltos*“¹⁷ (str.88), kterou jsem přeložila jako: „Tady je to jeden šok za druhým.“, dále „*Sólo me falta cogerle el pulso...*“¹⁸ (s. 87) – „Jen se do toho musím dostat.“ Našla jsem zde i význam některých hovorových výrazů, např.: „*Este tío está majara.*“¹⁹ (s. 99) – „Ten je teda pěkně trhlý.“

Často se mi stávalo, že jsem pro španělský frazeologizmus nenašla český ekvivalent, což pro překlad znamená určité ochuzení. Např. ve chvíli, kdy Anděl říká

¹⁵ <http://comarcadegordn.forum.ijjjji.com/tema-48-comarcadegordn.html>: „*Expresión empleada para desentenderse de una cosa.*“ [cit. 11. listopadu 2007]

¹⁶ http://usuarios.lycos.es/caselmolino/nominal_p.htm: „*Allá películas*“ =no me importa“ [cit. 11. listopadu 2007]

¹⁷ <http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=621679> [cit. 9. listopadu 2007]

¹⁸ <http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=154154> [cit. 9. listopadu 2007]

¹⁹ <http://www.wordreference.com/es/en/translation.asp?spen=majara> [cit. 9. listopadu 2007]

Evě, že by si s Adamem měli pořídit děti, používá pro to výraz „*dar en la diana*“ (s. 108), který se dá do češtiny přeložit jako „trefit se do černého“. V tomto kontextu se však použít nedá. Větu „*A ver si por fin dais en la diana.*“ jsem přeložila následovně: „Uvidíme, jestli se vám to konečně podaří.“

Když se Adam poprvé vidí s Lilith poté, co jej opustila, stěžuje si, že se bez ní nudí (s. 124). Říká: „*Desde que te fuiste me aburro como un enano.*“ Spojení „*como un enano*“ znamená „velmi, moc“. Zde sice české ekvivalenty existují (např. „jako prase“), ale nejsou příliš originální a jejich použití by navíc představovalo stylistický posun. V češtině jsem tedy zvolila méně hovorovou variantu: „Od chvíle, cos odešla, se šíleně nudím.“

Abych tato ochuzení nějakým způsobem kompenzovala, snažila jsem se používat české frazeologizmy i tam, kde se v originále nenacházely. Např. větu, kterou pronáší Anděl na adresu Adama ve chvíli, kdy si pochvaluje, jak se zvířata v Ráji množí: „*Te veo un poco desinflado.*“ (s. 106) jsem přeložila: „Vypadáš, jako by ti uletěly včely.“, o dvě věty dál mu Adam odpovídá na otázku, kde je Lilith: „*Por ahí, con los caballos. Le encantan los caballos.*“ - „Tam někde, s koňmi. Je z nich celá vedle.“ a o pár vět dál říká znovu Anděl Adamovi (s. 106-107): „*En otras palabras, que a mí me gustaría mucho, por el bien de todos, que aumentarais pronto la familia.*“ – „Jinými slovy, moc by se mi líbilo, pro dobro všech, kdybyste už do toho praštili.“

V některých případech jsem se rozhodla, že trochu pozměním význam některého frazeologického spojení - např. ve větě, kterou pronáší Eva, když se poprvé setkává s Lilith (s. 132): „*A ése se le ha caído el pelo, se lo aseguro.*“ Ve španělsko-českém slovníku Dubského jsem našla pouze základní význam spojení „*caérsele el pelo a alguien*“: „pouštět chlupy (o oděvech)“. Na internetu jsem našla několik stránek, na kterých byl vysvětlen i jeho přenesený význam. V tomto případě se všechny zdroje shodovaly. Budu citovat internetový slovník RAE: „Být pokárán, potrestán nebo sankcionován v případě, že se zjistí, že někdo udělal něco špatně.“²⁰ Do

²⁰ http://buscon.rae.es/draeI/SrvltConsulta?TIPO_BUS=3&LEMA=pelo: „*Recibir una reprimenda, castigo o sanción si se descubre que ha hecho algo mal.*“ [cit. 11. listopadu 2007]

češtiny se tato věta mohla přeložit hned několika způsoby: „Já mu to spočítám“ nebo „Ten ještě uvidí ten mazec“... Zřejmě mě sloveso „caer“, které se ve španělském textu objevuje, přivedlo na myšlenku přeložit ji následovně: „Tomu spadne hřebínek, to vám garantuju.“ Tento význam s původním úzce souvisí, je vlastně jeho možným důsledkem.

K dalšímu menšímu významovému posunu jsem se rozhodla ve větě, ve které se Lilith pozastavuje nad tím, jakým způsobem byla „provdána“ (s. 92): „*Para empezar, a mí me han casado a dedo, lo que se dice a dedo. Éste y se acabó.*“ Ve Velkém španělsko-českém slovníku Dubského jsem toto spojení nenašla. Na internetových stránkách *wordreference* jej vysvětlovali jako „*arbitrariamente, sin elección democrática*“²¹ a v internetovém slovníku RAE jej definují jako: „...*Mediante designación personal de quien la hace.*“²² Do češtiny jsem tuto větu přeložila: „Na začátek – provdali mě, aniž by se se mnou poradili... Vezmeš si tohoto a basta.“

4.2.

V originálním textu je i několik přísloví. I ty mohou představovat problém pro překlad. Není asi třeba zdůrazňovat, že španělština používá přísloví daleko více než čeština; často tedy český ekvivalent neexistuje, případně se moc nepoužívá a v překladu by zněl nepřirozeně. Např. v jedné z Andělových replik se setkáváme hned se dvěma příslovími (s. 94): „*De ahora en adelante, que cada palo aguante su vela y al que Dios se la dé, San Pedro se la bendiga.*“ Čeština zřejmě prvním příslovím nedisponuje. Doc. Dr. Josef Dubský, CSc. ve svém Velkém španělsko-českém slovníku místo něj nabízí pod heslem „palo“ následující ekvivalent – „každý má své trápení“ a pod heslem „vela“ zase – „každý ať se stará o sebe.“ V internetovém slovníku RAE jsem našla následující interpretaci tohoto přísloví:

²¹ <http://www.wordreference.com/es/en/translation.asp?spen=dedo> [cit. 11. listopadu 2007]

²² http://buscon.rae.es/draeI/SrvltConsulta?TIPO_BUS=3&LEMA=dedo: „*a ~.l. loc. adv. Dicho de elegir o nombrar: Mediante designación personal de quien la hace.*“ [cit. 13. listopadu 2007]

„...Znamená, že každý musí nést důsledky, které vyplývají z jeho činů.“²³ Na jiných internetových stránkách jsem se dočetla, že jde o: „Spojení, které znamená, že každý musí nést svou vlastní odpovědnost.“²⁴ Jak je vidět, jak nabízené překlady ve španělsko-českém slovníku, tak definice, které jsem našla na španělských webových stránkách, se poměrně liší. Proto jsem se rozhodla pro tu, která nejvíc odpovídá této situaci: „Od této chvíle ať si každý hledí svého...“

Větší dilema mě čekalo v druhé části této repliky: „... *al que Dios se la dé, San Pedro se la bendiga*.“ Toto přísloví má v češtině následující ekvivalent: „Komu Pánbůh, tomu všichni svatí.“ Nebyla jsem si jistá, jestli tedy větu přeložit „Od této chvíle ať si každý hledí svého, komu Pánbůh, tomu všichni svatí.“ i přes to, že zní strojeně, nebo zda se rozhodnout pro jinou variantu, která je v onom kontextu, kdy se Adam polekal svého přirození a řeší s ostatními obyvateli Ráje, co mají pod poklopcem oni, docela přiléhavá: „Od této chvíle ať si každý hledí svého a ať se smíří s tím, co má.“ Nakonec jsem si nechala poradit svým okolím a zvolila jsem druhou variantu, která se všem zdála srozumitelnější.

K dalšímu přísloví, na které jsem narazila (s. 128) – „*ifamilia que reza unida, permanece unida!*“, opět neexistuje český ekvivalent. Není složité jej přeložit, ale přála jsem si, aby i v češtině znělo jako opravdové přísloví. Napadlo mě, že už bylo možná do češtiny někým přeloženo. Zadala jsem tedy do internetového vyhledávací slova, které tato věta obsahuje. Zobrazilo se mi několik webových adres, které onu větu v různých obměnách obsahovaly. Nakonec jsem se rozhodla pro tu, která se objevovala na pěti internetových stránkách: „Rodina, která se v jednotě modlí, zůstává sjednocena.“ Tuto větu jsem nevybrala proto, že byla nejfrekventovanější; oněch pět webových stránek²⁵ není žádné vysoké číslo, navíc se dá předpokládat, že

²³ http://buscon.rae.es/draeI/SrvltConsulta?TIPO_BUS=3&LEMA=palo: „*Cada palo que aguante su vela. 1. expr. coloq. Indica que cada uno debe cargar con las consecuencias derivadas de sus actos.*“ [cit. 11. listopadu 2007]

²⁴ <http://www.elpelao.com/letras/2463.html>: „*Locución con la que se indica que cada persona debe asumir sus propias responsabilidades.*“ [cit. 11. listopadu 2007]

²⁵ <http://effatha.blog.cz/0606> [cit. 12. listopadu 2007]

http://privoz.hyperlinx.cz/privoznik/privoznik.php?al_rocnik=6&al_cislo=12 [cit. 12. listopadu 2007]

<http://www.farnoststrasnice.cz/zpravodaj.php?doc=c70.php> [cit. 12. listopadu 2007]

http://www.katolikrevue.cz/fronda/ruzenec_novus_semin.htm [cit. 12. listopadu 2007]

<http://www.pastoracni-ltm.cz/dokumenty.htm> [cit. 12. listopadu 2007]

autoři čerpali jeden od druhého. Nevybrala jsem ji ani proto, že by se mi její překlad líbil nejvíc. Zvolila jsem ji proto, že mi zněla jako typická církevní „pravda“.

4.3.

V prvním dějství, ve chvíli, kdy Lilith sděluje Adamovi, co se všechno dočetla v knihách (s. 99), říká na adresu Stvořitele: „*Ahora comprendo por qué Dios es tan famoso. ¡Qué talento! Cómo está todo de bien combinado. ¡Qué tío!*“ Můj původní překlad zněl takto: „Teď chápu, proč je Bůh tak slavný. Je to talent! Všechno do sebe zapadá. Je to prostě génius!“ Výraz „tío“ se dá přeložit mnoha způsoby. Uvědomovala jsem si, že slovo „génius“ není to správné, protože není hovorové. Přesto jsem se bránila tomu jej nahradit výrazem, který by mi nepřipadal dostatečně uctivý. Když jsem se však v knize Izquierda Gómeze *Conformación y éxito de un dramaturgo: Jaime Salom* dočetla, že byl autor ve spojení s touto hrou kritizován za nedostatek úcty vůči Bohu, uvědomila jsem si, že mým úkolem je přeložit tuto hru co nejvěrněji, bez toho, aniž bych se ohlížela na to, jestli některé pasáže mohou někoho pohoršit.

4.4.

Překlad vlastních jmen protagonistů nepředstavoval žádné problémy. Jména Adama a Evy jsou notoricky známá; menší výjimkou snad byla pouze „Lilí“. Já sama jsem její jméno, předtím než jsem si tuto knihu poprvé přečetla, znala pouze z astrologie. Během doby, kdy jsem hru překládala, jsem se samozřejmě zajímala o vše, co bylo s touto tematikou spojeno. Ve všech materiálech psaných v češtině, kde se její jméno objevovalo, mělo tvar „Lilith“, který jsem ve hře použila.

V rozhovoru, ve kterém Anděl sděluje Evě, že nebyla stvořena z Adamova žebra, se objevuje další vlastní jméno: doktor Barnard (s. 138). Toto jméno mi nebylo povědomé. Domnívala jsem se, že se jedná o nějakého známého španělského chirurga, který by byl pro české publikum neznámý. Rozhodla jsem se proto, že ho nahradím jménem, které by bylo u nás známé nebo že ho zcela vynechám. Na internetu jsem však zjistila, že doktor Barnard nebyl Španěl; byl to jihoafrický

chirurg, který jako první provedl u člověka úspěšnou transplantaci srdce.²⁶ V té době musela tato událost určitě způsobit velkou senzaci. Když jsem jeho jméno zmínila před několika svými vrstevníky, nikdo jeho jméno neznal. Přesto se domnívám, že ho starší ročníky budou znát. Nakonec jsem se samozřejmě rozhodla, že v překladu jeho jméno ponechám.

V textu se objevuje ještě jedno vlastní jméno, které jsem však v českém překladu nepoužila, a to Celestina (s. 118). Domnívám se, že tato literární postava by byla známá jen úzkému okruhu diváků. Její jméno jsme nahradila výrazem „dohazovačka“.

4.5.

Na konci prvního dějství jsem narazila na slovní hříčku, o které jsem si myslela, že ji bude složité vyřešit. Slovní hříčky mohou být poměrně náročné na překlad, někdy je ani není možné přeložit. Nakonec mi ale pomohla náhoda. Adam s Andělem se domlouvají na tom, jaké jméno dají ženě, kterou hodlají stvořit (s.112). Adam navrhuje dát jí jméno *Ave*, což by ve španělštině znamenalo „Pták“. Anděl namítá, že není možné dávat jména, která již existují, a navrhuje, aby to jméno dali naopak: „*Eva*“. V češtině sice slovo „ave“ neexistuje, ale každý ví, že v latině znamená „buď zdrav“, a toho jsem využila a Andělovu repliku přeložila takto: „Nemůžeš použít slovo, které už existuje. Ztracená práce... A co kdybys to dal naopak?“

V textu jsem narazila ještě na jinou slovní hříčku, tu se mi však přeložit nepodařilo. Jednalo se o scénu, ve které Adam s Andělem objevují Lilith zabalenou v celofánu (s. 91). Adamovi se nový tvor velice líbí; říká, že je jako bombón, a prosí Anděla, aby mu ho rozbalil. Jak mě však upozornil docent Chalupa, ve španělštině má výraz bombón ještě jiný význam; často se tak označuje pohledný člověk, v tomto případě tedy pohledná žena. V češtině existuje řada výrazů, kterými označujeme pěkné ženy: „je to kost“, „je jako lusk“..., ale žádná z těchto věcí nebývá zabalena v celofánu.

²⁶ http://cs.wikipedia.org/wiki/Christiaan_Barnard [cit. 12. listopadu 2007]

4.6.

S postavou Evy se poprvé setkáváme až ve druhém dějství, ve chvíli, kdy skáče přes švihadlo a zpívá si u toho písničku „*Soy la reina de los mares*“ (s. 116). Jak jsem se dozvěděla od svých španělských přátel, tato píseň se opravdu ve Španělsku při skákání přes švihadlo zpívá. V doslovném překladu by tato píseň zněla takto: „Jsem královna moří, pánové, to uvidíte, házím kapesníček na zem a znovu ho zvedám.“ Tato hra spočívá v tom, že dívka, která skáče přes švihadlo, musí ve chvílích, kdy to označuje píseň, upustit kapesník a znovu ho zvednout ze země.

Domnívám se, že u nás neexistuje žádná básnička ani písnička, která by byla určena pro tuto aktivitu. Měla jsem samozřejmě několik možností, jak se s tím vypořádat. Buď píseň přeložit a pokusit se ji zveršovat. Od tohoto nápadu jsem ale rychle upustila; jsem přesvědčena, že vydaná energie by určitě neodpovídala danému výsledku. Další možností bylo tuto písničku vůbec nepřekládat a nechat Evu jen skákat přes švihadlo. Jenže slova této písně se ve hře znovu objevují při Evinu úklidu Ráje. Navíc se domnívám, že jejím vynecháním by byl překlad ochuzen.

Je zřejmé, že už pouhý fakt, že dospělá žena celé dopoledne skáče přes švihadlo mnohé naznačuje, ale divákův pocit je určitě umocněn onou písní. Proto jsem se snažila rozpomenout na všechny písničky a básničky, na které může člověk v dětském věku narazit. Nakonec zvítězila básnička *Naše kočka strakatá*. Někdo by mohl namítnout, že se naprosto liší od originálu, a měl by pravdu. Zvolila jsem ji však proto, že zdůrazňuje Evinu infantilitu, a navíc se v ní objevuje téma mládětek, které, jak se divák později dozví, Eva naprosto zbožňuje.

4.7.

V Salomově hře jsem se často setkávala s nominálními větami. V češtině se věty, které nemají v přísudku sloveso v určitém tvaru, nevyskytují tak často jako ve španělštině. Např. hned na začátku hry se objevují následující věty: „*Es muy cómodo... Construir, construir... crear, crear, ¡hala!, barro, barro...*“ (s. 83). Je jasné, že je není možné přeložit jako: „Ono je to pohodlné... Budovat, budovat... tvořit, tvořit, hej hola!, hlínu, hlínu...“ V první části jsem se rozhodla, že v něm

slovesa v infinitivu mohu ponechat, ale že je nebudu opakovat. Ono opakování v originále má za cíl vzbudit pocit, že šlo o dlouho trvající činnost, a toho se dá v češtině docílit i jinými prostředky. Tuto část jsem přeložila následovně: „Ono je to pohodlné... Pořád jenom budovat a tvořit...“ V druhé části jsem si nebyla jistá tím, co přesně výraz *¡hala!* znamená. Jestli je to jen pobídka: do toho!, nebo jestli jí Stvořitel pobízí Anděla k tomu, aby mu nosil hlínu. Rozhodla jsem se ji úplně vypustit, protože ať už byla správná první či druhá varianta, obě mi v českém překladu nezněly dobře. Poslední část jsem původně přeložila jako: „Všude samá hlína.“ Pak jsem si všimla, že následující věty pokračují takto: „...Dobrá. Všechno zůstalo čist'ounké a hezky upravené, neříkám, že ne,...“ a rozhodla jsem se i onu poslední větu situovat do minulosti: „Všude tu byly hromady hlíny.“

Na konci prvního dějství prosí Adam Anděla, aby mu stvořil jinou ženu, než byla Lilith (s. 112). „*Una mujer distinta, dulce, sumisa, sacrificada, siempre en casa... un hijo detrás de otro... no muy lista...*“ I zde jsem použila „výplně“: „Chci jinou ženu. Milou, poslušnou, obětavou, která bude pořád doma... Které udělám jedno dítě za druhým... A ne moc chytrou...“

4.8.

V prvním dějství, ještě před tím, než se poprvé setkáme s Lilith, se ve hře objevují minimálně tři věty, ve kterých Adam tyká Andělovi. Např. když poprvé vidí zvířata a je z toho velice rozrušen (s. 87), když mu Anděl oznamuje, že v Ráji existuje ještě jeden tvor stejný jako Adam (s. 89) nebo ve chvíli, kdy Adam říká Andělovi, že vzhledem k tomu, že i on je v Ráji teprve krátce, nebude asi o tom, jak to tam funguje, moc vědět (s. 87). To znamená ve chvíli, kdy v něm přestává vidět autoritu.

Při překladu jsem se rozhodla, že tam ono tykání ponechám. Pak jsem však dala hru přečíst několika známým a všichni mě upozornili právě na tato místa. Domnívali se, že se jedná o chybu. To mě donutilo uvažovat o tom, zda mé rozhodnutí bylo správné. Ve španělštině se vykání daleko méně než v češtině. Je tedy možné, že Španělům ono vykání může znít trochu škrobeně, a proto když Adam

občas Andělovi tyká, a to ještě ve chvílích, které jsem právě zmínila, přijde jim to jako přirozené. Zde je třeba ještě zmínit, že situace se mění s příchodem Lilith. Ta Andělovi už od první věty tyká, nazývá ho „krasavcem“ (s. 92) a jedná s ním jako rovný s rovným. Toto chování od ní Adam přebírá a začíná Andělovi také tykat.

Napadlo mě, že onen dojem, že jde o překlep, je způsoben tím, že tito lidé hru pouze četli. Je možné, že kdyby se s ní setkali jako diváci, něco takového by je ani nenapadlo, a že by si možná snáz uvědomili, jaký záměr tím autor sledoval.

V překladu jsem se nakonec rozhodla tykání ponechat: „*Si acabas de llegar aquí, digo yo, no sabrás mucho de esto...*“ – „Ty asi nevíš, jak to tady chodí, když jsi právě dorazil...“ „*Mira ese gracioso con las orejas.*“ - „Podívej se na toho hezounkého s těma ušima.“ „*¿Quieres decir que...?*“ - „Chceš říct, že...?“

4.9.

V textu jsem občas narazila na scény, ve kterých se mluví o sexu. Mám pocit, že španělština je v tomto ohledu otevřenější než čeština. Na začátku druhého dějství vysvětluje Adam Andělovi, jak by si představoval, že by měla vypadat jeho nová žena (s. 114). Říká: „*Con un buen cuerpo, unas buenas piernas, un buen sexo y a otra cosa. Que sepa echarse para hacer el amor...*“ Můj první překlad zněl: „S pěkným tělem, hezkýma nohama, aby měla dobré přirození a tak dál. Aby byla dobrá v posteli,...“ Ale ono spojení „dobré přirození“ se mi nezdálo vhodné. Ve skutečnosti mě onen výraz docela překvapil. Nejprve jsem se domnívala, že by tato věta mohla znamenat něco jako „aby nám to klapalo v posteli“, ale ten stejný význam má i věta, která následuje.

Právě druhé jednání Intimních příběhů z Ráje jsem překládala během svého pobytu ve Španělsku. Rozhodla jsem se tedy konzultovat tento problém se svými dvěma spolubylicemi – Španělem a Polkou. S tou jsme se shodly nejen na tom, že nám překlad „dobré přirození“ zní divně, ale i na tom, že u nás není zvykem ženské přirození takto hodnotit. Náš spolubydlící nám však tvrdil, že mu věta zní naprosto přirozeně a nechápal, v čem vidíme problém.

Chtěla jsem slovo „přirození“ nahradit nějakým jeho synonymem, ale všechny varianty, které znám byly naprosto nevhodné – buď příliš odborné nebo naopak vulgární. Nakonec jsem větu přeložila tak, že se v ní tento výraz vůbec nevyskytuje: „S pěkným tělem, hezkýma nohama, aby ji měla akorát a tak dál.“

Podobným způsobem jsem řešila i větu, kterou pronáší Lilith, když mluví o tom, proč ještě nechce mít děti (s. 110). „¿Pero qué participación tiene él en el asunto, dime? ¿Aquí te pillo, aquí te cojo y luego a correr que hace fresco?“ Daleko častěji, než toto spojení se ve španělsky mluvících zemích setkáváme s jeho frazeologickým synonymem „*aquí te pillo, aquí te mato*“. Obě mají různé významy v závislosti na kontextu, v jakém jsou použity. V tomto případě naráží Lilith na rychlý sex. Větu jsem přeložila takto: „Skočí na mě, kdy se mu zamane, šup, šup a už je v trapu!“

4.10.

Tyto situace, o kterých jsem se právě zmínila, se mi podařilo s větším či menším úspěchem vyřešit. Pro většinu z nich bylo charakteristické, že se nedaly přehlednou a představovaly jakousi otevřenou výzvu. Podle mého názoru však největší úskalí překladu spočívá v něčem úplně jiném. K tomu, aby byl překlad kvalitní, by měl překladatel splňovat několik předpokladů. Jedním z nich je dokonalá znalost jazyka, ze kterého překládá. O tom jsem se přesvědčila např. ve chvíli, kdy mě vedoucí mé diplomové práce docent Chalupa upozornil, že věta, kterou pronáší Lilith, když komentuje scénu, ve které Adamovi hrála během svatby na flétnu (s. 122) – „*Tienes que reconocer que ha sido un detalle*“ může mít i jiný význam, než jsem tušila. Domnívala jsem se, že Lilith chce Adama uklidnit a sdělit mu, že to co udělala, nebylo nic závažného: „Musíš uznat, že to byla drobnost.“ Výraz „*detalle*“ má však ve španělštině i jiný význam, který jsem neznala – „pozornost“. V tomto případě by se překlad naprosto lišil od toho mého: „Musíš uznat, že to bylo ode mě pozorné.“ A právě díky tomu, že věta tak, jak jsem ji přeložila dávala smysl, mne ani nenapadlo, že bych se mohla mýlit.

Protože jsem si nebyla jistá, ke které variantě se mám přiklonit, zeptala jsem se jedné Španělky, jak této větě rozumí. Sdělila mi, že jde o slovní hříčku, a že obě varianty jsou možné. Napadlo mě, že mezi těmi slovy, kterými lze výraz „*détalle*“ přeložit – „detail“, „drobnost“, „pozornost“, „laskavost“, je jedno, které by se dalo použít v obou významech, a to „drobnost“. Toto slovo samo o sobě význam „pozornost“ neobsahuje; přesto ho však můžeme slyšet v situacích, kdy např. někoho obdaříme dárkem, o kterém se často vyjádříme jako o „drobnosti“. Snažila jsem se tedy toto slovo nějak zakomponovat do překládané věty, ale bezúspěšně. Nikdy se mi nepodařilo vytvořit větu, která by obsahovala oba významy. Můj překlad tedy zní: „Musíš uznat, že to bylo ode mne pozorné.“

Dalším důležitým předpokladem pro dobrý překlad je cit pro mateřský jazyk. Ten je překladateli buď dán, nebo ne. Ale i zde platí, že překládat krásnou literaturu vyžaduje nesmírnou trpělivost. Znamená to neustále se vracet k tomu, co již člověk přeložil, a to pokud možno i s větším časovým odstupem. Jen tak, především začínající překladatel, docílí toho, aby jeho dílo znělo česky a nebyl v něm cítit vliv jazyka, ze kterého bylo přeloženo.

4. ZÁVĚR

Předmětem této diplomové práce je komentovaný překlad divadelní hry *Historias íntimas del Paraíso* současného katalánského dramatika Jaime Saloma.

V úvodu jsem se pokusila o stručnou charakteristiku díla. Vysvětlila jsem, co mě vedlo k tomu, abych přeložila právě tuto hru. V další kapitole jsem se věnovala životu Jaime Saloma a přehledu jeho tvorby.

Největší část této práce představuje samotný překlad. Vzhledem k tomu, že se jedná o divadelní hru, která není příliš rozsáhlá, rozhodla jsem se přeložit obě dějství. Salom v této hře hodně pracuje s humorem a ironií. Snažila jsem se proto, aby se z nich ztratilo pokud možno co nejméně.

Poslední část mé práce je věnována komentáři k překladu, který, jak jsem již zmínila, jsem pojala prakticky. Ukázala jsem v něm, jakým způsobem jsem řešila problémy, na které jsem během překládání narazila. Komentář je rozdělen na několik podbodů, v nichž mluvím např. o překladu frazeologických vazeb, přísloví, vlastních jmen, slovních hříček atd.

5. RESÚMEN

El objetivo principal del presente trabajo es la traducción de la obra teatral *Historias íntimas del Paraíso* del dramaturgo catalán contemporáneo Jaime Salom.

En la introducción he esbozado una breve característica de la obra. He explicado las razones que me habían llevado a traducir justamente esta pieza de teatro. En la parte siguiente me he dedicado a la vida de Jaime Salom y a sus obras más conocidas.

La traducción misma representa la parte más extensa de mi trabajo. Dado que se trata de una pieza de teatro no muy larga, había decidido traducir los dos actos. Espero que no se haya perdido mucho de su humor e ironía que están presentes en la obra.

La última parte de mi trabajo está dedicada al comentario de la traducción. Como he señalado ya, lo he concebido de una manera práctica. He enseñado en él la solución de los problemas con los que me había enfrentado durante la traducción. La mayor parte del comentario está dedicada a la fraseología. Sin embargo se pueden encontrar en él también partes donde aparecen temas como: traducción de nombres propios, tratamiento de Tú y Usted, juegos de palabras, etc...

6. ANOTACE/ANNOTATION

Fabiánová Hedvika

Katedra romanistiky FFUP/ Department of the Romance Studies at the Philosophical Faculty

Komentovaný překlad divadelní hry Jaime Saloma *Historias íntimas del Paraíso*

Annotated Translation of Jaime Salom's Play *Historias íntimas del Paraíso*

Vedoucí diplomové práce/Thesis supervisor: Doc. Jiří Chalupa, Dr.

Počet stran/Number of pages: 94

Počet příloh/Number of attachments: 1

Počet titulů použité literatury /Number of used sources of literature: 13

Klíčová slova/Keywords:

komentovaný překlad/annotated translation

překlad ze španělštiny do češtiny/translation from Spanish to Czech

divadelní hra/play

komedie/comedy

Jaime Salom

Historias íntimas del Paraíso

Charakteristika diplomové práce:

Předmětem této diplomové práce je překlad divadelní hry španělského dramatika Jaime Saloma (*1925) *Historias íntimas del Paraíso* (Intimní příběhy z Ráje). Součástí diplomové práce je také komentář k překladu, který je zaměřen na konkrétní problémy, se kterými jsem se během překládání setkala.

Thesis character:

The aim of this thesis is the translation of the play *Historias íntimas del Paraíso* (Intimate Stories of Paradise) by Jaime Salom (*1925), a Spanish playwright. One part of the thesis is dedicated to the commentary of the translation. It focuses on the particular problems I discovered during my translation.

7. BIBLIOGRAFIE

PRAMENY:

SALOM, J. *Casi una diosa; Historias íntimas del paraíso*. Madrid: Fundamentos, 1993

PRIMÁRNÍ LITERATURA:

IZQUIERDO GÓMEZ, J. *Conformación y éxito de un dramaturgo: Jaime Salom*. Granada: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Granada. Campus Universitario de Cartuja, 1997.

IZQUIERDO GÓMEZ, J. *Obra teatral de Jaime Salom*. Granada: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Granada. Campus Universitario de Cartuja, 1993.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA:

BIBLE SVATÁ aneb Všecka svatá písmena Starého i Nového Zákona (Podle posledního vydání kralického z roku 1613). Česká biblická společnost, 1991

HRDLIČKA, M. *Literární překlad a komunikace*. Praha: ISV, 2003

KNITTLOVÁ, Dagmar: *K teorii a praxi překladu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000

KRIJTOVÁ, O. *Pozvání k překladatelské praxi: kapitoly o překládání beletrie*. Praha: Karolinum, 1996

LEVÝ, J. *Umění překladu*. Praha : Čs. spisovatel, 1969. Edice Dílna. Sv. 10. 2. vyd. Praha: Panorama, 1983.

OUŘEDNÍK, P. *Šmírbuch jazyka českého: slovník nekonvenční češtiny*. Praha: Ivo Železný, 1992.

SLOVNÍKY:

Diccionario de la lengua española. 21. ed., Madrid: Real Academia Española, 1992

Diccionario Salamanca de la lengua española. Madrid: Santillana, 1996

DUBSKÝ, J. *Velký španělsko-český slovník*. Praha: Academia, 1993

Španělsko-český, česko-španělský slovník. Olomouc: Fin Publishing, 2000.

INTERNETOVÉ STRÁNKY:

<http://archiv.seminare.acfk.cz/soubor.py/FIL3494>

http://buscon.rae.es/draeI/SrvltConsulta?TIPO_BUS=3&LEMA=dedo

http://buscon.rae.es/draeI/SrvltConsulta?TIPO_BUS=3&LEMA=palo

http://buscon.rae.es/draeI/SrvltConsulta?TIPO_BUS=3&LEMA=pelo

<http://comarcadegordn.forum.ijijiji.com/tema-48-comarcadegordn.html>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Christiaan_Barnard

<http://effatha.blog.cz/0606>

<http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=154154>

<http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=621679>

http://mesto.sk/prispevky_velke/zvolen/spanielskydramatik799602120.phtml

http://privoz.hyperlinx.cz/privoznik/privoznik.php?al_rocnik=6&al_cislo=12

http://usuarios.lycos.es/caselmolino/nominal_p.htm

<http://www.elpelao.com/letras/2463.html>

<http://www.farnoststrasnice.cz/zpravodaj.php?doc=c70.php>

http://www.katolikrevue.cz/fronda/ruzenec_novus_semin.htm

<http://www.pastoracni-ltm.cz/dokumenty.htm>

http://www.portalatino.com/autores/jaimesalom/prensa_eslovaquia.htm

http://www.portalatino.com/autores/jaimesalom/prensa_francia.htm

<http://www.portalatino.com/platino/servlet/UserRedirect?username=jaimesalom>

<http://www.portalatino.com/platino/website/ew/funcional/guiones.jsp?fvuid=126616050250&secid=1687735442900&ptitle=Premios>

<http://www.portalatino.com/platino/website/ew/funcional/libros.jsp?fvuid=126612650250&secid=1687735442880&ptitle=Cine%20y%20TV>

<http://www.wordreference.com/es/en/translation.asp?spen=dedo>

<http://www.wordreference.com/es/en/translation.asp?spen=majara>